

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระราชอุทยาน
เทวัญและ ปโมทิตะเจดีย์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
ของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง
จังหวัดหนองบัวลำภู

โดย

นายอมตะ กัปโก และคณะ

มกราคม 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย การศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์
เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง
จังหวัดหนองบัวลำภู

คณะผู้วิจัย

1. นายอมตะ กัปโก
2. นายนิเวศ สมชื่อ
3. นางวิไลวรรณ กัปโก
4. นางเทียนทอง แสนภักดี
5. นางอุรา บุตรจันทร์
6. นางสาวนิษฐา ปอดแสน
7. นางสาวจิราพรรณ สุวรรณสน
8. นางนภาพร ศรีวิเศษ
9. นายพิพัฒน์พร นมัสโก
10. นางสาวอรอุมา จันทเพ
11. เด็กชายธวัชชัย แสนบ่งค้อ
12. นายศรัชัย ยะหัวดง
13. นายพลางกุล มีปากดี
14. นายภูษิต คาราชทัฬ
15. นางสาวทิพวรรณ เฉลียวดี
16. นายอริชัย สีหาเสนิต
17. นายอมร สมถนอม
18. เด็กหญิงวิจิตรา แสนนา
19. นายสมเกียรติ อุเหล้า
20. นางประทุมวัน วิริยะกุล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยโครงการศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่ และ ปโมทิตะเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการนำสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสืบค้นข้อมูลหาประวัติและความเป็นมาคุณค่า กระบวนการจัดงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำและร่วมรับประโยชน์ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนคนศรีขามธาตุ จากชุมชนที่เข้มแข็งมีศักยภาพ เป็นการศึกษาที่เน้นคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาสู่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแม้จะเป็นงานใหม่ที่มิวิจัยทุกคน ไม่เคยผ่านประสบการณ์ในด้านนี้เลย หากไม่ได้รับการหนุนช่วยและให้กำลังใจจากผู้ประสานงาน สกว. จังหวัดหนองบัวลำภู นายพิภพ หัสสา คงจะไม่มีสิ่งดีๆ หลากอย่างเกิดขึ้นกับชุมชน ภายใต้อุปสรรคระยะเวลาและงบประมาณอันมีคุณค่า ขอบขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขามพิทยาคม นายจิรวัฒน์ จิระวัฒนพิสัยฐ์ ที่ปรึกษาโครงการที่ให้คำแนะนำตลอดโครงการ ขอบขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา นายทวี งามชัยภูมิ ที่ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนงบประมาณและให้อำนาจความรู้อันทรงคุณค่าสู่การพัฒนาแบบใหม่ที่ไม่เหมือนใคร หากมีคุณความดีที่ได้เกิดขึ้นกับการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอให้เกิดอานิสงส์แห่งบุญและขออุทิศให้กับบรรพชนคนศรีขามธาตุที่ได้วางรากฐานคุณธรรม จริยธรรมจนถึงลูกหลานในปัจจุบัน

อมตะ กัปโก และคณะ

โครงการศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทว้และปโมทิตะเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นครั้งแรกของชุมชนบ้านขามธาตุศรีมงคล นักวิจัยท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นนักจิตอาสาที่ทำงานพัฒนาชุมชนจึงได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของชุมชนเรียนรู้การทำงานวิจัย ทีมวิจัย 20 คน ที่ปรึกษา 4 คน นำจุดเด่นเรื่องศาสนาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม จากงานนมัสการพระธาตุหาญเทว้ งานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุและมูทิตาสักการะวันคล้ายวันเกิดหลวงปู่หลอด ปโมทิต สืบค้นประวัติความเป็นมาคุณค่าที่เกิดขึ้น เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้สูงอายุ พระภิกษุ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา เยาวชน ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 1 กรกฎาคม 2552 - 31 มกราคม 2553 การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ (1) เตรียมการวิจัย (2) วิจัยระยะที่ 1 (3) วิจัยระยะที่ 2 ขั้นที่ 1 การเตรียมการวิจัยคือการประชุมสรรหาทีมวิจัย ค้นหาโจทย์และจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ ขั้นที่ 2 การพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและคืนข้อมูลชุมชน ขั้นที่ 3 เป็นกิจกรรมพัฒนาจากฐานข้อมูลที่ได้เก็บจากการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนต่องานนมัสการพระธาตุหาญเทว้และงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ มูทิตาสักการะวันคล้ายวันเกิดหลวงปู่หลอด ปโมทิต ผลการวิจัยพบว่าเด็กๆ และเยาวชนมีส่วนร่วมในงานประเพณีทั้งสองแห่งมีจำนวนน้อยมากจากปัญหาที่เยาวชนไม่มีความกล้า ไม่มีความคุ้นเคยกัน ผู้ใหญ่ไม่พาทำ สู่การพัฒนาค่ายเยาวชน ค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุ หลังจากจบค่ายได้เกิดกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ สู่การร่วมกิจกรรมกับชุมชน กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา กิจกรรมวันลอยกระทง วังโป่งกลางจากเยาวชนคนศรีขามธาตุ งานกีฬาผู้สูงอายุ สู่กลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขาม หลากหลายรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ เด็กและเยาวชนมีเวทีได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ความสามารถร่วมกลุ่มทำความดี สืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม

ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่เคยมีในชุมชนให้กลับมาโดยใช้พื้นที่ฐานข้อมูลความเป็นจริงเกิดความสำนึกรักบ้านเกิดควรพัฒนาให้ต่อเนื่องตลอดไป

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์	3
กลุ่มเป้าหมาย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ประวัติศาสตร์พัฒนาการของชุมชน	6
ประวัติวัดศรีบุญเรือง	6
ประวัติบ้านขาม	6
ประวัติวัดธาตุหาญเทวี	9
ประวัติวัดป่าศรีสว่างบ้านขาม	10
ประวัติบ้านธาตุหาญเทวี	11
โรงเรียนประถมศึกษา-มัธยมศึกษาประจำบ้านขาม	11
บทที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	14
วิธีดำเนินการ	14
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	15
วิธีการเก็บข้อมูล	16
ผู้ให้ข้อมูล	16
วิธีวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	17
บทที่ 4 ผลการวิจัย	20
ขั้นที่ 1 การพัฒนาโจทย์วิจัย	20
ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ	21
- การศึกษาวิจัยระยะที่ 1	21
- การศึกษาวิจัยระยะที่ 2	41
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	46
สรุปผลการวิจัย	46

สารบัญ (ต่อ)

อภิปรายผล	47
ข้อเสนอแนะ	49
เอกสารอ้างอิง	50
ภาคผนวก	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

บ้านขามเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2397 แต่เดิมขึ้นการปกครองกับตำบลห้วยนา แล้วแยกออกมาเป็นตำบลบ้านขามเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2495 มีต้นตระกูลใหญ่ ๆ 4 ตระกูล มาสร้างบ้านแปลงเมือง คือตระกูล นายบุญ นางบุญตา ตระกูลเฒ่าหมื่นโคตร ตระกูลเฒ่าหมื่นศิริ ตระกูลเฒ่าพระศรีตั้งชื่อว่าบ้านขาม เพราะทำเลที่ตั้งมีต้นมะขามใหญ่ต้นหนึ่ง และอยู่ใกล้ลำน้ำ บริเวณรอบๆ หมู่บ้านเป็นลำน้ำพะเนียง หนองเป็น กุดปลาทอง อ่องแคนน้อย ห้วยอ่องสา บุ่งเวียน บุ่งสิม กุดจับ ห้วยอ่องหลี่ นับว่าเหมาะสมในการทำมาหากิน ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นมีการขยายหมู่บ้าน จาก 1 หมู่บ้าน ปัจจุบัน แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านขาม หมู่ที่ 1 มี 145 หลังคาเรือน มีประชากร 677 คน เด็กแรกเกิด – 20 ปี 181 คน บ้านธาตุหาญเทว หมู่ที่ 2 มี 154 หลังคาเรือน มีประชากร 841 คน เด็กแรกเกิด – 20 ปี 240 คน บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 มี 149 หลังคาเรือน มีประชากร 758 คน เด็กแรกเกิด – 20 ปี 205 คน บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 มี 184 หลังคาเรือน มีประชากร 917 คน เด็กแรกเกิด – 20 ปี 324 คน บ้านขามหมู่ที่ 14 มี 146 หลังคาเรือน มีประชากร 687 คน เด็กแรกเกิด – 20 ปี 177 คน รวมทั้งหมด 778 คน ประชากร 3,880 คน เป็นประชากรแรกเกิดถึง 20 ปี 1,127 คน มีโรงเรียนประถมประจำหมู่บ้าน คือ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา และมีโรงเรียนมัธยม ประจำตำบล คือ โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดประจำหมู่บ้าน 4 วัด คือ วัดป่าศรีสว่าง ตั้งอยู่ที่บ้านขามหมู่ที่ 14 วัดธาตุหาญเทว ตั้งอยู่ที่ บ้านธาตุหาญเทว หมู่ที่ 2 วัดศรีบุญเรือง ตั้งอยู่ที่ บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 วัดป่าโนนศิลาवास ตั้งอยู่ที่ บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13

โบราณสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ในชุมชนมีอยู่ 2 แห่ง คือ พระธาตุหาญเทว กับ ปโมทิตะเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่อัญเชิญมาจากประเทศเนปาล เป็นที่เคารพสักการะของชุมชน และประชาชนทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดใกล้เคียง เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป ตอนที่มาสร้างบ้านแปลงเมือง มีการปรับพื้นที่ตัดต้นไม้เพื่อเป็นที่ตั้งของชุมชน ปรากฏว่าพบเจดีย์พระธาตุหาญเทว ซึ่งจากหลักฐานไม่ปรากฏว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยใด แต่ชาวบ้านก็ให้ความศรัทธา เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีการประกอบศาสนกิจโดยการจัดงานบุญมหาชาติในมัสการองค์พระธาตุในเดือนสามเป็นประจำทุกปีเป็นเวลา 3 วัน 2 คืน ในวันเปิดงานมีการรำวงสรวง และแสดงนาฏศิลป์ของนักเรียนใน ตอนเช้า ในตอนกลางคืนมีการรำวงสรวงของเยาวชนจากทั้ง 5 ชุมชน และผู้ใหญ่ก็ร่วมโบราณชาวบ้าน (รำคองก้า) นอกจากนั้นก็มีการสวดตลอด

งาน การจัดงานดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน เด็ก เยาวชนบางส่วน ทุกคนช่วยกันด้วยความเคารพ และศรัทธา

จากความศรัทธาในพุทธศาสนาตัวเอง ทำให้ครอบครัวหนึ่งตัดสินใจให้ลูกชายบวชเมื่ออายุได้ 18 ปีได้บรรพชาที่วัดศรีบุญเรือง และอุปสมบท ที่วัดพระธาตุหาญเทาว์ อยู่ในร่มผ้าเหลืองจนกระทั่ง เจอกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต จากการปฏิบัติศิปปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพศรัทธาผู้คนทั่วไป ต่อมาได้ไปจำพรรษาอยู่ที่กรุงเทพฯ และได้สร้างวัดใหม่เสนานิคม ชาวชุมชนบ้านขามมีความศรัทธา เลื่อมใสในพระสงฆ์รูปนี้มากจึงได้ร่วมกันจัดสร้างปโมทิตะเจดีย์เป็นที่สักการะบูชา นอกจากนี้ศิษย์ยานุ ศิษย์ยังได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศเนปาล และอัฐิของเกจิพระอาจารย์อีกหลายท่าน พระสงฆ์รูปที่ว่า คือ หลวงปู่หลอด ปโมทิตอกิกขุ ซึ่งขณะนี้อายุได้ 93 ปี ทุกปีชุมชนบ้านขามจะจัดงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุและงานมูทิตาจิตวันคล้ายวันเกิดของหลวงปู่หลอด ปโมทิตอ จัดขึ้น ที่ปโมทิตะเจดีย์ วัดป่าศรีสว่าง ในวันที่ 9 ธันวาคม มีการปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ ตลอดทั้งวันทั้งคืน มีการตั้งโรงทาน ที่สำคัญคือ ไม่มีการเรียไร แล้วแต่ความศรัทธา และ ตักบาตรในเช้าวันที่ 10 ธันวาคม นอกจากนี้ยังมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เช่น การอนุรักษ์ร่างโบราณ (รำคองกำ) มีศูนย์บูรณาการ วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลบ้านขาม ซึ่งตั้งอยู่ที่ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ได้เก็บ รวบรวมของเก่า ในสมัยโบราณ และทั้ง 5 หมู่บ้าน นี้ยังเป็นพื้นที่ ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไว้ ได้ เป็นอย่างดี ชาวชุมชนมีความเชื่อและศรัทธาดังกล่าวทำให้คนในชุมชนมีความสุข ความสามัคคี มีการทำงานร่วมกันทุกเพศทุกวัย และก่อให้เกิดความสำเร็จในชีวิตการงาน เป็นชุมชนแนวหน้า ใน เรื่องของการพัฒนาการศึกษาให้กับเยาวชน ดังนั้น จึงมีการประกอบอาชีพรับราชการมาก โดยเฉพาะ อาชีพครู และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล หมอ อณามัย ดำรง และพนักงานของรัฐอื่นๆ

ขณะที่ชุมชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ มีการถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนเพื่อให้ได้สืบสานประเพณี อันดีงามต่อไป โดยทางชุมชน วัดและโรงเรียนได้จัดอบรมด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม จัดการอบรมค่ายคุณธรรม ติดต่อกันมาเป็นเวลา ถึง 15 ปี และโรงเรียน ชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ก็จัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องพร้อมจัดค่ายคุณธรรม จนได้รับรางวัลพระราชทานเสาเสมอธรรมจักรทั้งสองโรงเรียน ส่งผลให้ชุมชนลดการลักเล็กขโมย ลดการก่อการทะเลาะวิวาทได้ระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีปัญหาพฤติกรรมที่นำไปสู่ภาวะเสี่ยงเกิดขึ้นในกลุ่ม เด็กเยาวชนในชุมชน เช่น คูตีวิมากเกินไป ชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์ เล่นการพนัน แต่งตัวไม่ เหมาะสม บางพวกจับกลุ่มกินเหล้าจากการพูดคุยกับเยาวชนอายุน้อยที่สุด คืออายุ 10 ปี ส่งผลให้เด็ก และเยาวชนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในครอบครัวและชุมชน และจากการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ชาวบ้านต่างมุ่งหาเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนิยม เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับตัวเอง ทำให้หลายครอบครัวต้องเดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ และเขต ปริมณฑล ปล่อยให้เด็ก อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย กับสื่อเทคโนโลยี เด็กและเยาวชนจึงมีพฤติกรรมที่

ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว มีการประชุมในการพัฒนาโจทย์วิจัยตั้งข้อสังเกตโดยเยาวชนว่า ในกระบวนการจัดงานนมัสการองค์พระธาตุหาคูเทวี่ และการจัดงานมูทิตาจิตปโมทิตะเจดีย์ มีเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมประชุมเพื่อการจัดงานน้อยมาก ผู้ใหญ่มักจะบอกว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชนเป็นเพียงไปร่วมแสดงการฟ้อนรำ การไปร่วมทำบุญตามประเพณีวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ไม่รู้ลึกซึ้งว่าทำไมต้องจัดงาน บทบาทหน้าที่หลักส่วนใหญ่ยังเป็นของผู้ใหญ่และผู้ดำเนินการ ชุมชน เยาวชนหลายคนเคยเสนอตนเองเข้าไปช่วยเตรียมงานด้วยความสมัครใจ แต่ก็ถูกปฏิเสธ โดยบอกว่ากลัวงานไม่เสร็จบ้าง หรือเสียหายบ้าง ทำให้เด็กและเยาวชนเสียโอกาสในการเรียนรู้

ดังนั้นจึงได้จัดทำโครงการศึกษากระบวนการจัดงานนมัสการองค์พระธาตุหาคูเทวี่ และการแสดงมูทิตาจิตปโมทิตะเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามราชู

คำถามการวิจัย

1. พระธาตุหาคูเทวี่ และ ปโมทิตะเจดีย์มีความเป็นมาอย่างไร และมีความสัมพันธ์กับหลวงปู่หลอดอย่างไร
2. จัดงานนมัสการองค์พระธาตุหาคูเทวี่ และปโมทิตะเจดีย์มีความสัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด และมีคุณค่าความหมายต่อชุมชนอย่างไร
3. เด็กและเยาวชนจะมีกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาคูเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ ผ่านกระบวนการจัดงานนมัสการและงานมูทิตาจิต เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่า ความหมายของพระธาตุหาคูเทวี่ กับ ปโมทิตะเจดีย์ที่มีความสัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการ คุณค่าและความหมายของการจัดงานนมัสการองค์พระธาตุหาคูเทวี่ และปโมทิตะเจดีย์
3. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาคูเทวี่ และปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด

กลุ่มเป้าหมาย

ที่ปรึกษาโครงการทีมวิจัยผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยพระ ผู้นำหมู่บ้าน ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พื้นที่ดำเนินงาน ชุมชน 5 หมู่บ้าน คือ

1. บ้านขามหมูที่ 1
2. บ้านธาตุหาญเทวี่หมูที่ 2
3. บ้านศรีมงคลหมูที่ 10
4. บ้านธาตุใหม่พัฒนาหมูที่ 13
5. บ้านขามหมูที่ 14

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

เดือนกรกฎาคม 2551 ถึง มิถุนายน 2552

งบประมาณ

จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การประชุมเตรียมทีมวิจัย
2. ประชุมชี้แจงพื้นที่เกี่ยวกับการทำการวิจัย
3. ประชุมสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บข้อมูล
5. การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
6. เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน
7. จัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1
8. การดำเนินการวิจัย / การปฏิบัติการ
 - 8.1 ถ่ายผู้นำคุณธรรมและจริยธรรมเยาวชนคนศรีขามธาตุ
 - 8.2 กิจกรรมงานแสดงมูทิตาจิต เพื่อการเรียนรู้ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน
 - 8.3 กิจกรรมเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม ผ่านการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่
9. ประชุมสรุปผลการวิจัย
10. นำเสนอข้อมูลสู่สาธารณะ
11. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กและเยาวชน คนในชุมชนได้ทราบประวัติความเป็นมาของพระธาตุหาญเทาว์ กับ ปโมทิตะเจดีย์ที่ชัดเจน
2. เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ และแสดงมุทิตาจิต ปโมทิตะเจดีย์
3. เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ที่ดีที่แสดงออกซึ่งจริยธรรมและความสามารถ
4. มีนวัตกรรมรูปแบบและกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน
5. ชุมชนมีการสืบสาน ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม โดยเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

บทที่ 2

ประวัติศาสตร์พัฒนาการของชุมชน

ในการวิจัยในครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนดังต่อไปนี้

1. ประวัติวัดศรีบุญเรือง
2. ประวัติบ้านขาม
3. ประวัติวัดธาตุหาญเทาว์
4. ประวัติวัดป่าศรีสว่าง
5. ประวัติบ้านธาตุหาญเทาว์
6. ประวัติโรงเรียนประถมบ้านขาม
7. ประวัติโรงเรียนมัธยมประจำตำบลบ้านขาม

1. ประวัติวัดศรีบุญเรือง (จากหนังสือบันทึกความทรงจำครูเครื่อง คนยัง)

วัดศรีบุญเรือง เริ่มสร้างวัดราวๆปี พ.ศ. 2390-2400 โดยหลวงพ่อเหล็กเป็นคนสร้างร่วมกับชาวบ้าน มีเจ้าอาวาสจนถึงปัจจุบัน 21 รูป คือ

เจ้าอาวาสรูปแรก หลวงพ่อเหล็ก

เจ้าอาวาสรูปที่ 9 คือ หลวงพ่อมอ มาจากบ้านค้อ ขอนแก่นได้พาชาวบ้านปฏิบัติธรรม ช่อมแซมจนอุโบสถเสร็จ ยังไม่ได้สมโภช ท่านได้เสียชีวิตก่อน ที่ตำบลเก่ากลอย ชาวบ้านขามได้รับ อัฐมาบรรจุไว้ที่หลังพระอุโบสถ เพื่อสักการะบูชาจนทุกวันนี้

เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน พระอาจารย์ สุกฤษณ์ พันธุ์คำ เจ้าอาวาส

2. ประวัติบ้านขาม

ประมาณ ปี 2397 เริ่มมีการก่อตั้งบ้านขามครั้งแรก (จากหนังสือบันทึกความทรงจำครูเครื่อง) ต้นรัชกาลที่ 5 ชาวบ้านถูกด้อนมาจากเวียงจันทร์ บริเวณที่ตั้งบ้านขามของ 4 ตระกูล มีบริเวณใกล้ชิดกัน และอยู่รอบดินมะขามใหญ่ต้นหนึ่ง อยู่ใกล้ลำน้ำพะเนียง ยังมีหนองเป็น กุดปลาทอง ส่องแคนน้อย ห้วยส่องสา บุ่งเวียน บุ่งสิบ กุดจับ ห้วยส่องหลี่ ดินมะขามใหญ่อยู่ภายในวัดศรีบุญเรืองปัจจุบัน

บ้านขามแต่เดิมขึ้นการปกครองกับตำบลห้วยนา แยกออกมาเป็นตำบลบ้านขาม เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2495 (57 ปี) มีตระกูลใหญ่ๆ 4 ตระกูลที่เป็นผู้ก่อตั้ง

1. ตระกูลของนายบุญ - นางบุญตา (เผ่าย่วน) อพยพมาจากเชียงรากสระบุรี
2. ตระกูลเผ่าหมื่นโคตร

3. ตระกูลเต่าหมื่นศิริ

4. ตระกูลเต่าพระศรี

1. นายบุญ - นางบุญตา มีบุตร 5 คน

- 1) นายด้วง เป็นกำนันปกครองบ้านขาม มีฝปากเป็นเลิศ จึงได้สกุล มีปากดี (หลวงศรีสุนทร)
- 2) ขุนพิทักษ์ ใช้สกุลกัปโก และจันทร์ดำ
- 3) นางทิพย์ สมรสกับนายพรมมา คนร้อยเอ็ด สามีตายจึงสมรสใหม่กับนายบุญมี นิจโก
- 4) นางช่อน สมรสกับนายพิมพ์ กัปโก
- 5) นางเพ็ง สมรสกับ ขุนประชา

2. เต่าหมื่นโคตร เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา ตอนแรกอยู่ที่บ้านพร้าว บ้านหัน ถูกนายบุญนางบุญตา ชวนมาอยู่บ้านขาม

3. เต่าหมื่นศิริ เป็นคนภูเขียว ภูเวียง ตั้งรกรากอยู่ที่บ้านโนนคูณ บ้านหิน มาอยู่บ้านขามระยะหนึ่ง และอพยพกลับคืนไปอยู่บ้านโนนคูณ บ้านหิน ตามเดิม

4. เต่าพระศรี เป็นตระกูลลาวพวน อำเภอบ้านฝืด อพยพมาอยู่บ้านพร้าว บ้านหัน ก่อนตระกูลอื่น นายบุญ - นางบุญตาได้ชักชวนให้มาอยู่ที่บ้านขามด้วย นอกจาก 4 ตระกูลใหญ่ มีผู้คนเริ่มทยอยเข้ามาเรื่อยๆ

1) ครอบครัวนางจำปาจ้อย มาจากสระบุรี มีบุตรนางแพงศรี (นางหนูแม่ชีหนู) และนายแก้ว (ฮ้อยหิน)

2) ครอบครัวเต่า หลวงกำนัน อพยพมาจากบ้านฝักบัว บ้านกลางใหญ่ อำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี

3) ครอบครัวนายพรมมา หรือเต่ากำนันน้อย มาจากร้อยเอ็ด มีบุตร นายจำปา นางเพ็ง นายพรมมา

4) ขวากาพสินธุ์มี พ.ศ. 2444 - 2464 มีพระอาจารย์ สุนา มาเป็นเจ้าอาวาส วัดศรีบุญเรือง มีลูกหลานติดตามมานายเถื่อน โยธาฤทธิ์ นายพลอย โยธาฤทธิ์ นายจารย์ ครูจันทร์ นมัสโก และนายทอน อาษามาลา เป็นต้น

5) ครอบครัวสุคทัย เข้ามาจากจังหวัดอุบลราชธานี นำโดยนายจ้อย ศรีเคน ปี พ.ศ. 2473 จากอำเภอมหาชนะชัย ได้สมรสกับนางพิมพ์า คนบ้านขามมีพี่น้องติดตามมา นายเสาร์ แสนสิงห์ มาจากอำเภอม่วงสามสิบ

การปกครองและผู้ปกครองบ้านขาม

ผู้ปกครองสมัยก่อนหรือบุคคลที่มีความสำคัญจะมีสร้อยนาม ถ้าเป็นทางราชการก็มี

ราชทินนาม ส่วนการปกครองท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะดำรงตำแหน่งจนตลอดชีวิต ไม่มีเกษียณอายุ นอกจากคนนั้นจะลาออกหรือตาย จึงคัดเลือกคนอื่นแทน ผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมี 15 คน คือ

คนแรก ขุนประนอม

คนปัจจุบัน นายบรม ท้าวพา

สภาพชุมชนบ้านขามปัจจุบัน

บ้านขามปัจจุบันตั้งอยู่ในตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู บ้านขามเมื่อมีจำนวนครอบครัวขยายมากขึ้น มีจำนวนหลังคาเรือนมากขึ้น จึงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือบ้านขามหมู่ที่ 1 ปี 2476 และบ้านธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2519 บ้านขามหมู่ที่ 1 แยกเป็น 2 หมู่ คือ บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 โดยใช้เขตถนนหนองบัว-โนนสัง เป็นจุดแบ่งแยก

บ้านธาตุหาญเทวี่ ได้แยกเป็น 2 หมู่บ้านเช่นกันกับบ้านขามใช้เขตถนนหนองบัว-โนนสัง เป็นเขตแบ่งแยก เป็นธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544 ผู้ใหญ่บ้านนายบัวไหล มาลัย บ้านขามหมู่ที่ 1 แบ่งแยกโดยใช้ถนนกึ่งกลาง ทิศเหนือและทิศใต้ โดยทิศเหนือเป็นหมู่บ้านขามหมู่ที่ 1 ทิศใต้เป็นบ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14 เมื่อ ปี พ.ศ. 2550 ผู้ใหญ่บ้านคือ นายนิเวศน์ สมชื่อ

ปัจจุบัน	บ้านขาม	หมู่ที่ 1	มี 145 หลังคาเรือน
	บ้านธาตุหาญเทวี่	หมู่ที่ 2	มี 154 หลังคาเรือน
	บ้านศรีมงคล	หมู่ที่ 10	มี 149 หลังคาเรือน
	บ้านธาตุใหม่พัฒนา	หมู่ที่ 13	มี 184 หลังคาเรือน
	บ้านขามใหม่	หมู่ที่ 14	มี 146 หลังคาเรือน

จากการที่ชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้านได้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม สู่รุ่นลูกหลาน ส่งผลให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างยิ่ง มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สักการะ คือ พระธาตุหาญเทวี่ ณ วัดธาตุหาญเทวี่ พระอริยบุคคล ผู้ปฏิบัติดี และปฏิบัติชอบ เป็นศูนย์รวมใจคือ หลวงปู่หลอด ปโมทิตโต และสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ คือ ปโมทิตะเจดีย์ วัดป่าศรีสว่างประกอบด้วยมีโรงเรียน ประถมศึกษาประจำหมู่บ้าน และโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้บุตรหลานมีความใส่ใจ การเรียนการศึกษา ผู้ปกครองให้การสนับสนุน เป็นอย่างยิ่ง จนทำให้ประสบความสำเร็จ ในอาชีพการงาน แทบทุกสาขา ดังนี้

การสำรวจข้อมูลแบบเชิงลึก

ที่	หมู่บ้าน	หมู่ที่	รับราชการ	รับราชการที่จบปริญญา
1	บ้านขาม	1	53	44
2	บ้านธาตุหาญเทวี่	2	43	25
3	บ้านศรีมงคล	10	79	44
4	บ้านธาตุใหม่พัฒนา	13	40	15
5	บ้านขามใหม่	14	48	29
รวม			298	157

ผู้จบปริญญาเอกจำนวน 5 คน จาก 5 หมู่บ้าน

มีคำพูดจากชุมชนบ้านใกล้เคียงมักจะพูดว่า “คนบ้านขามธาตุศรีมงคล มีเปิงบ้านดี เพราะลูกหลานที่ร่ำเรียนหนังสือ แม้จะเกรไม่สนใจเรียน แต่สุดท้ายก็สามารถกลับตัวเป็นคนดี ประกอบอาชีพทำมาหากินได้ แม้บางคนจะไม่ได้รับราชการ ก็จะประกอบสัมมาอาชีพ ส่วนใหญ่ชอบทำงานอยู่ใกล้บ้าน หากใครที่ไปประกอบอาชีพต่างจังหวัด สุดท้ายก็จะย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านดั้งเดิม”

3. ประวัติวัดธาตุหาญเทวี่

วัดธาตุหาญเทวี่เดิมชื่อวัดธาตุหันเทวี่ เนื่องจากมีพืชชนิดหนึ่งชื่อต้นไม้หันและมีหนองน้ำที่มีพีชน้ำชื่อเทาเกิดขึ้นมากมาย (เรียกว่านาหนองเทา อยู่บริเวณตลาดชุมชนปัจจุบัน) เดิมเป็นวัดร้าง มีองค์พระธาตุเก่าแก่อยู่กลางป่ากร้างต้นไม้นขึ้นปกคลุม มีสัตว์ป่านานาชนิด

ปี พ.ศ. 2470 หลวงปู่มั่น ฐริทัตโตได้เดินทางธุดงค์มาพักที่วัดร้าง นายบุญมี นิโก ได้มากราบไหว้ฟังธรรมเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ต่อมาได้บวชเป็นดาผ้าขาว และบวชพระในที่สุดเป็นหลวงพ่อสวรรณโณ ออกจำพรรษาอยู่หลายแห่ง ต่อมาได้กลับมาจำพรรษาอยู่ที่วัดธาตุ และนำชาวบ้านบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นเป็นครั้งแรก หลวงพ่อสวรรณโณ ได้ย้ายไปตั้งวัดป่าศรีสว่างบ้านขาม วัดธาตุหาญเทวี่ยังเป็นวัดร้างเช่นเดิม

ปี พ.ศ. 2475 พระมหาสุตัน สุตโน เป็นคนมาจากจังหวัดอุบลราชธานีร่วมกับภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ได้ร่วมกันบูรณะปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุขึ้นใหม่ โดยสร้างเป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ปางมารวิชัย ติดกับฐานพระธาตุ ด้านทิศเหนือ องค์ถ้ายี่ ด้านทิศตะวันออก พระนเรศ ด้านทิศใต้ พระกัลยาณะ ด้านทิศตะวันตก ชาวบ้านและผู้คนที่เดินทางผ่านไปมา ต่างให้ความเคารพสักการะด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ระยะเวลาพบชาวบ้านได้ขุดเจาะลงไปได้องค์พระธาตุเป็นหลุมลึก เกิดอิทธิปาฏิหาริย์ อาทิเช่น เห็นดวงแก้วลอยขึ้นจากองค์พระธาตุ ในวันพระ 15 ค่ำ บางครั้ง เห็นสัตว์ต่างๆ

เดินตามถนนรอบๆหมู่บ้าน ดังนั้นจึงเปลี่ยนชื่อจากวัดธาตุหันเทว เป็นวัดธาตุหาญเทว เจ้าอาวาสรูปแรกคือ พระมหาสุตัน สุตโน เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันคือ พระครูวิศิษฐ์ เจติยาพิทักษ์

ปัจจุบันมีการเปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีครู พี่เลี้ยงดูแลเด็ก จำนวน 3 คน จากความเชื่อในเรื่องบนบานศาลกล่าว จึงมีการสื่อสารจากชาวบ้านถึงองค์หลวงปู่พระธาตุ โดยผ่านจำบ้าน จำจะเป็นผู้สูงอายุที่ชาวบ้านมีความเคารพศรัทธา เป็นผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอุปถัมภ์วัด จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการบนบานศาลกล่าวในแต่ละครั้ง จำบ้านคนแรกคือนายเสาร์ ยะหัวคง คนปัจจุบันคือนายปรีชา กัปโก

4. ประวัติวัดป่าศรีสว่างบ้านขาม (จากหนังสือบันทึกความทรงจำครูเครื่อง คนยัง)

แต่เดิมบ้านขามมีวัดศรีบุญเรืองแห่งเดียว จนถึง ปี พ.ศ. 2475 หลวงพ่อสุวรรณโณ (บุญมี นิจจักรโก) ได้เริ่มตั้งวัดศรีสว่าง อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านขาม ชาวบ้านเรียกที่ตรงนั้นว่าผิป่าช้า คอนหีบอ้อย หรือโลกหัวนาหนองผือ แรกเริ่มจนถึง ปี พ.ศ. 2486 มีพระจำพรรษาองค์เดียว หลวงพ่อสุวรรณโณ ก่อนบวช สมรสกับ นางทิพย์ คนในตระกูลที่ 1 มีธิดา 1 คน คือ นางจันทร์ พลนุรักษ์ มารดาของคุณครูเครื่อง คนยัง คุณครูพิสิษฐ์ ไปสมรสกับนางอ่ำ ได้นบุตรธิดา 2 คน คือนางสุวันดี พากักดี และนายบุญมา นิจโก

หลวงพ่อสุวรรณโณ เริ่มออกบวช เวลานั้นหลวงปู่มน ภูริทัตโต เดินธุดงค์ผ่านอำเภอนองบัวลำภู มาเจอวัดร้าง มีพระธาตุศักดิ์สิทธิ์อยู่ในดงไม้ทึบ ไม่รู้พระธาตุสร้างขึ้นช่วงใด อยู่ทางทิศเหนือของบ้านขาม นายบุญมี (ชื่อเดิม) เกิดความเลื่อมใส ศรัทธามาก ก็ยอมบวชเป็นดาฟ้าขาว เป็นลูกศิษย์ติดตามหลวงปู่มน ในที่สุดก็ออกบวช ไปอยู่หลายแห่งสุดท้ายอยู่ที่วัดธาตุหาญเทว เมื่อปี พ.ศ. 2486 หลวงพ่อสุวรรณโณ ได้มรณภาพลงและไม่มีพระสงฆ์มาจำพรรษา ต่อมาหลวงพ่อบุตรดี บุญยะโร ซึ่งจำพรรษาที่วัดธาตุหาญเทว ปี พ.ศ. 2490 จึงย้าย มาอยู่ที่วัดศรีสว่างบ้านขาม ปี พ.ศ. 2491

นอกจากหลวงพ่อบุตรดี ยังมีแม่ชีศรี เจริญยิ่ง แม่ชีน้อย กัปโก แม่ชีปอย กัปโก เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญของชาวบ้านเห็นความสำคัญ ให้เกียรติกับแม่ชีศรี จัดตั้งชื่อวัดว่าวัดศรีสว่าง ต่อมาหลวงปู่หลอด จึงได้ริเริ่มสร้างรากฐาน โดยสร้างพระอุโบสถและเสนาสนะขึ้น เจ้าอาวาสวัดศรีสว่างตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมี 11 รูป คือ

เจ้าอาวาสรูปแรก หลวงพ่อ สุวรรณโณ พ.ศ. 2475-2486

เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน พระอาจารย์วัฒน์ อัครัมโม พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน

5. ประวัติบ้านธาตุหาญเทว (จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ)

บ้านธาตุหาญเทวได้เริ่มก่อตั้งประมาณ ปี พ.ศ. 2476 เริ่มจากครอบครัวคุณยายจำปา พันธุ์กำ และคุณตาหลู ยะหัวดง อพยพมาจากบ้านขาม ได้มาจับจองที่ดินบริเวณด้านทิศตะวันออกขององค์พระธาตุ ซึ่งก่อนหน้านี้คนอื่นๆไม่สามารถมาจับจองที่ดินอยู่ได้จะเกิดล้มป่วยลงจนต้องอพยพกลับคืนถิ่น เมื่อครอบครัวของยายจำปา และตาหลู มาจับจอง ก็ไม่มีเหตุอันตรายเกิดขึ้น เชื่อว่าอาจจะเคยเป็นเจ้าของที่ดินมาก่อนในอดีตชาติซึ่งขณะนั้นบริเวณรอบๆบ้านธาตุหาญเทวยังเป็นป่ารก มีสัตว์ป่านานาชนิด เช่นมีครั้งหนึ่งเสือเหลืองได้กระโดดเข้ากัดแขนนายพิมพ์ คำศรี ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นนำวัวไปเลี้ยงเป็นต้น ต่อมายายจำปาและตาหลูได้แบ่งที่ดินขาย ให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ได้อพยพมาอยู่ด้วยเป็นเพื่อนบ้าน คนที่อพยพมาส่วนใหญ่จะเป็นไทกรวที่มาจากจังหวัดอุบลราชธานี บ้านธาตุหาญเทวมีผู้นำชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน 10 คน คือ

คนแรก นายพิมพ์ คำศรี

ปัจจุบัน นายบานเย็น จันทรคำ

6. โรงเรียนประถมศึกษาประจำบ้านขาม

สมัยก่อนผู้เรียนจะเป็นผู้ชายส่วนผู้หญิงไม่ได้เรียน ผู้ชายบวชพระก็สามารถเรียนได้ โรงเรียนแห่งแรก คือ สนามบริเวณคันจิกใหญ่ (คันเต้ง) ปัจจุบันเป็นบ้านคน คือ บริเวณสี่แยกบ้านคุณครูสถิตย์ ไตรวงษ์ (คุณครูชัชวาลย์ ไตรวงษ์)

ต่อมามีนายขอนแก่น นุนนาค ซึ่งถูกเนรเทศจากกรุงเทพฯ มาอยู่ที่หนองบัวลำภู นายอำเภอเห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ จึงให้มาสอนหนังสือ นายขอนแก่น นุนนาค สอนอยู่บ้านขามปี พ.ศ. 2460-2469 จึงย้ายโรงเรียนไปสอนที่บ้านหิน ต่อมานายขอนแก่น นุนนาค พันโท เนรเทศ ก็ย้ายกลับกรุงเทพฯ

ปี พ.ศ. 2480 จึงจัดตั้งโรงเรียนโดยอาศัยศาลาวัดบ้านธาตุหาญเทวเป็นสถานที่เรียน ชื่อว่าโรงเรียนห้วยนา 5 วัดธาตุหาญเทว ต่อมาปี พ.ศ. 2485 อำเภอได้หาสถานที่เพื่อเตรียมตั้งโรงเรียนบ้านขาม โดยได้จัดสรรที่ดินบริเวณคอนหอ หนองอีเลิง (ปู่ตาบ้าน) จัดตั้งโรงเรียนบ้านขาม และได้มีผู้บริจาคที่ดินสมทบเพิ่มเติมได้แก่ นายจันทร์ ชันติโก นายขุนทอง โยธาฤทธิ์ นางจันทร์แดง ศรีเคน นายเก็ง ขุริมนต์

วันที่ 8 มิถุนายน 2494 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนห้วยนา 5 วัดธาตุหาญเทวเป็น โรงเรียนประชาบาลตำบลบ้านขาม 2 (วัดธาตุหาญเทว) วันที่ 1 เมษายน 2495 ได้ย้ายโรงเรียนไปยังสถานที่ที่เคยจัดสรรไว้ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านขาม โดยการนำของนายบุญมี พลนุรักษ์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนบ้านขามธาตุวิทยา ปัจจุบันเป็นโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา

นอกจากนี้โรงเรียนบ้านขามยังเคยเปิดการศึกษาผู้ใหญ่ พ.ศ. 2515-2518 เวลา 4 ปี และในช่วงเวลาเดียวกันทางชุมชนร่วมกับวัดศรีบุญเรืองได้เปิดทำการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ โรงเรียนบ้านขามให้ผู้บวชเรียน และผู้มีฐานะยากจนไม่สามารถเรียนในระบบได้

อนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2509 โรงเรียนได้เปิดสอน ป.5-ป.7 เป็นครั้งแรก ซึ่งในสภาวะใกล้เคียงไม่มีชุมชนใดสามารถทำได้ ดังนั้นจึงมีนักเรียนต่างตำบล ต่างอำเภอมาเรียนจนประสบความสำเร็จมากมาย ปัจจุบันมีนายทวี งามชัยภูมิ เป็นผู้อำนวยการ

7. ประวัติโรงเรียนมัธยมประจำตำบลบ้านขาม

เมื่อปี พ.ศ. 2521 คณะครูและชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ได้ก่อตั้งโรงเรียนบ้านขามพิทยาคม ขึ้นที่บ้านโนนคูณ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านขาม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี มีนายคำพันธ์ ป้องปาน ครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา เป็นผู้นำคณะ เพื่อให้บุตรหลานที่จบ ป.6, ป.7 ได้เข้าเรียนชั้น มศ.1 และชั้น ม.1 มีผู้อำนวยการดังนี้

1. นายประสิทธิ์ ศรีเชียงสา
2. นายประยม วงศ์นาม
3. นายคำพันธ์ พระเอก
4. นายจิรวุฒิ จิระวัฒนพิสัย

ชาวบ้านขามมีความผูกพัน ในการทะนุบำรุง พระพุทธศาสนา ให้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สู่ความสำเร็จ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา และโรงเรียนบ้านขามพิทยาคมได้รับรางวัลสาขาสถาบันศึกษาที่จัดกิจกรรม ส่งเสริมพระพุทธศาสนาดีเด่น ในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ.2551 ได้รับพระราชทานรางวัล เสาธรรมจารี จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณ ให้กับตำบลบ้านขาม เป็นที่รู้จักทั่วไปในเรื่อง คุณธรรมนำความรู้ เกิดกลุ่มต่างๆ ขึ้นในชุมชน ทั้ง 5 ชุมชน อาทิ เช่น กลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มโรงสีชุมชน กลุ่มแจวบอง กลุ่มร้าวคองก้า กลุ่มขนนางเล็ด กลุ่มข้าวกล้อง ธนาคารหมู่บ้าน ตลาดชุมชน

นอกจากนั้นยังเกิดความร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งเงินกองทุนเพื่อการศึกษาให้กับนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา เมื่อปี พ.ศ. 2527 เป็นปีที่ นายพิสัย พลนุรักษ์ เกษียณอายุราชการ ได้มอบเงินทุน พลนุรักษ์ จำนวน 7,000 บาท ให้ฝากคืนไว้กับธนาคารมีการเบิกดอกเบี้ยมาจ่าย เป็นทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ในวันเด็กจนกระทั่ง เมื่อปี พ.ศ. 2528 นายแพทย์สถาพร ศรีเชียงสา ได้ร่วมบริจาคสมทบกองทุนนายหนูกัน ศรีเชียงสา เป็นเงิน 10,000 บาท และมอบเงินให้กับโรงเรียนเป็นผู้บริหารจัดการให้เกิดดอกผล และนำดอกเบี้ยให้กับนักเรียนยากจน ในวันแม่

แห่งชาติ ปี พ.ศ. 2531 นายสมการ ศรีคำรงค์ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับนางเปี่ยม ศรีคำรงค์ ได้สมทบบริจาคกองทุน นางเปี่ยม ศรีคำรงค์เป็นเงิน 10,000 บาท จากปี 2531 เป็นต้นมา เมื่อมีงานอุทิศส่วนกุศล หรืองานบุญใดๆ ในหมู่บ้าน หรือศิษย์เก่า ที่จบการศึกษาจะมีการบริจาคเงินกองทุน โดยมอบเงินทั้งหมดให้ โรงเรียนเป็นผู้บริหารจัดการ ปัจจุบัน นำดอกผลที่ได้มาจัดสรรในอัตราส่วนนอกจากมอบทุนให้กับนักเรียน ยังแบ่งส่วนพัฒนาโรงเรียนให้อีกด้วย ได้ยอดเงิน ณ มี พ.ศ.2552 ปัจจุบันเป็นจำนวน 812,130 บาทรวมจำนวนกองทุน 215 ทุน และได้รับการอนุเคราะห์เงิน มูลนิธิ พานาโซนิคเป็นเงิน 200,000 บาท รวมสุทธิทั้งสิ้น 1,012,130 บาท จากความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มีศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมใจ จึงดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนชุมชนขามธาตุศรีมงคลจึงคงไว้ซึ่งความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น เมื่อมีการตายเกิดขึ้นในชุมชนจะไม่มีการต้องบอกเล่าหรือเชื้อเชิญ หากได้ยินเสียงจุดประทัด ก็จะเป็นการบอกให้ทุกคนได้รับรู้ว่ามียานเณรเกิดขึ้น ทุกคนรอบครัวจะต้องไปช่วยงาน หรือไปฉาปนกิจศพนั่นเอง และจะไม่มีเหล้ามาขึ้นโต๊ะเลี้ยงแขก

สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปวิถีการดำเนินชีวิตที่ปรับเปลี่ยนตามสภาวะเศรษฐกิจ คือเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน ส่งผลให้แต่ละครอบครัวต้องดิ้นรนทำมาหากิน และซื้อสิ่งของอำนวยความสะดวกมากขึ้น ไม่มีเวลาที่จะได้นำลูกหลานเข้าร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชนดังเช่นในอดีต ดังนั้นเยาวชนส่วนใหญ่จึงใช้เวลาอยู่กับสื่อคอมพิวเตอร์โทรทัศน์หรือบางครอบครัวก็สนับสนุนให้การศึกษาที่ต้องเรียนแข่งกับเวลา ต้องเรียนพิเศษต้องมีความรู้เพื่อเข้าแข่งขันในระบบการทำงานในอนาคต การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและศาสนาจึงเป็นเรื่องของผู้ใหญ่คนวัยชรา ขาดการสานสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องสู่รุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้เยาวชนห่างไกลจากศูนย์รวมจิตใจที่ยึดเหนี่ยวของชุมชน

บทที่ 3

ขั้นตอนการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 การพัฒนาโจทย์วิจัย

ในช่วงเดือนมกราคม 2551 ทีมวิจัยบ้านขาม โดยครูประทุมวัน วิริยะกุล ซึ่งเป็นอาสาสมัครชาวพุทธ ได้ร่วมกันกับคณะครูอาสาชาวพุทธจัดค่ายครอบครัวไทยอุ่นไอรักที่ วนอุทยานภูพานน้อย ได้รับการประสานทางโทรศัพท์จากกัลยาณมิตรหม่ออ้อหัวหน้าสถานีอนามัยยามะเฟืองแจ้งประชาสัมพันธ์ผู้สนใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีนายพิภพ หัสสา ผู้ประสานงาน สกว. จังหวัดหนองบัวลำภูให้ความรู้ที่ภูพานน้อย ซึ่งแจ้งความเป็นมาของงานวิจัยปี 2551 เป็นการพัฒนาเยาวชนมีคณะครูอาสาเข้ารับฟังจำนวน 9 โรงเรียน หลังจากนั้นครูประทุมวัน วิริยะกุล ได้สนใจโครงการติดต่อประสานทางโทรศัพท์ถึงผู้ประสานงานจังหวัดหนองบัวลำภู และประสานชุมชนให้ผู้สนใจเข้าร่วมรับฟังรายละเอียดจากผู้ประสานงานอีกครั้ง โดยมีการประชุมกันที่ศาลากลางบ้านบ้านศรีมงคล มุ่งกลุ่มเป้าหมายจาก 5 ชุมชน บ้านขาม หมู่ที่ 1 บ้านธาตุหาญเทาว์ หมู่ที่ 2 บ้านศรีมงคล หมู่ที่ 10 บ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 และบ้านขามใหม่ หมู่ที่ 14 ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ที่สุดในตำบลบ้านขาม

การจัดเตรียมทีม หลังจากรับทราบความเป็นมาของงานวิจัยท้องถิ่น ได้มีการประชุมนัดหมายเพื่อคัดเลือกตัวแทนชุมชนที่จะร่วมเป็นทีมวิจัยที่อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยาได้ตัวแทนจำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ครู องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชาวบ้าน และเยาวชนทีมวิจัยได้ประชุมปรึกษาเพื่อค้นหาโจทย์วิจัยจำนวนถึง 11 ครั้งจึงได้ข้อโครงการและเสนออนุมัติงบประมาณ

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการ

2.1 การศึกษาวิจัยระยะที่ 1

การพัฒนาทีมวิจัย

1. หลังจากได้รับการอนุมัติงบประมาณได้จัดอบรมพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย และช่วงนี้เพิ่มทีมวิจัยอีก 5 คน รวมเป็น 20 คน

1.1 จัดอบรมพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย

1.2 จัดประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่

1.3 เข้าร่วมงาน 10 ปี สกว. ที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.4 อบรมรายงานความก้าวหน้า

การจัดการทีม มีวิธีการดังนี้

- ทีมที่ 1 จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ครู 2 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ชาวบ้าน 1 คน เยาวชน 5 คน
- ทีมที่ 2 จำนวน 10 คน ประกอบด้วยครู 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ชาวบ้าน 2 คน เยาวชน 5 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาคุณค่าของพระธาตุหาญเทวี่ ปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด ปโมทิต และกระบวนการจัดงานพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์
2. แบบสอบถาม ใช้ในการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์
3. ข้อมูลเอกสาร
 - หนังสือระลึกความทรงจำครูเครื่องคนยัง
 - หนังสือประวัติหลวงปู่หลอดปโมทิต
 - หนังสือประวัติการสร้างปโมทิตะเจดีย์
 - กระดาษอัดสำเนาประวัติองค์พระธาตุ
 - ทะเบียนเจ้าอาวาสวัด
4. ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
 - ประวัติความเป็นมาของปโมทิตะเจดีย์
5. การสนทนากลุ่ม
 - ประวัติความเป็นมาของวัดธาตุหาญเทวี่
 - ประวัติความเป็นมาขององค์พระธาตุ
 - ประวัติความเป็นมา บริบทของชุมชน

ประเด็นศึกษา

1. ประวัติ
 - ประวัติพระธาตุหาญเทวี่
 - ประวัติปโมทิตะเจดีย์
 - ประวัติหลวงปู่หลอด

2. คุณค่าและความหมาย

- คุณค่าของพระธาตุหาญเทวี่
- คุณค่าของปโมทิตะเจดีย์
- คุณค่าของหลวงปู่หลอด

3. กระบวนการจัดงาน

- กระบวนการจัดงานพระธาตุหาญเทวี่
- กระบวนการจัดงานปโมทิตะเจดีย์

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน พระภิกษุสงฆ์ ในระยะแรกใช้เวลาวันเสาร์ วันอาทิตย์ ต่อมาใช้เวลาหลังเลิกเรียน
2. ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเยาวชน โดยใช้ทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนเป็นผู้เก็บข้อมูล ส่วนใหญ่ใช้เวลาในวันเสาร์-อาทิตย์ บางส่วนใช้เวลาหลังเลิกเรียน
3. เอาข้อมูลเอกสารเรื่องบริบทความเป็นมาของชุมชน ประวัติปโมทิตะเจดีย์ ประวัติหลวงปู่หลอด กระดาษอัดสำเนาเรื่องประวัติความเป็นมาของพระธาตุหาญเทวี่
4. ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับปโมทิตะเจดีย์
5. การสนทนากลุ่มใช้สนทนาเกี่ยวกับความเป็นมาหลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากเอกสารนำมาสนทนาเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ทีมวิจัยประชุมระดมความคิดเห็นคัดเลือกผู้สูงอายุในชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน คัดเลือกผู้นำชุมชน พระภิกษุ ส่วนเยาวชนที่จะให้ข้อมูล ให้ทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนช่วยกันคัดเลือกในหมู่บ้านของตนเอง

- ผู้สูงอายุ 45 คน
- เยาวชน 150 คน
- ผู้นำชุมชน 5 คน
- พระภิกษุสงฆ์ 3 รูป

วิธีวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

- จัดเวทีโสกันต์ (เสวนา) กัน 2 ครั้ง
- หลังจากได้ข้อมูลทั้งแบบสอบถาม ข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์และโสกันต์ ได้นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียง และจัดเวทีทบทวนวิเคราะห์ข้อมูล
- ครั้งที่ 1 จัดให้กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อให้ได้มีโอกาสมาร่วมกันทบทวนอดีตและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ให้ถูกต้อง
- ครั้งที่ 2 จัดละทุกกลุ่มอายุ ทั้งผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และเยาวชนร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้ โดยทั้ง 2 ครั้งจัดที่ศาลาวัดธาตุหาญเทาว์

เวทีคืนข้อมูลชุมชน

- การจัดเวทีคืนข้อมูลชุมชน 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการรายงานการดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ชุมชนได้รับทราบระยะที่ 1 จัด 1 ครั้ง ที่อาคารอเนกประสงค์วัดธาตุหาญเทาว์
- ครั้งที่สองจัดเวทีคืนข้อมูลร่วมสถานีอนามัยโนนคูณ และร่วมประชุมการจัดงานกีฬาวินผู้สูงอายุในวันที่ 19 ตุลาคม 2552

2.2 การศึกษาวิจัยระยะที่ 2

การนำผลวิจัยไปทดลองปฏิบัติการ

เนื่องจากงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ และงานปโมทิตะเจดีย์มีกรอบการจัดงานที่แน่นอนคือวันขึ้น 14 - 15 ค่ำเดือนสามและวันที่ 9 - 10 ธันวาคม ของทุกปี ดังนั้นจึงได้มีการเก็บข้อมูลพร้อมควบคุมการพัฒนากิจกรรมทั้งสองงานดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมในงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ

- ร่วมประชุมเตรียมการจัดงาน
- ทีมวิจัยและเยาวชนร่วมจัดเตรียมทำความสะอาดสถานที่จัดงาน
- ทีมวิจัยและเยาวชนร่วมโครงการปฏิบัติธรรม
- ทีมวิจัยและเยาวชนบ้านร่วมจัดทำโรงทาน
- ทีมวิจัยจัดเก็บสถานที่ก่อนและหลังเลิกงาน

2. ร่วมกิจกรรมงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์

- ร่วมประชุมเตรียมงาน
- จัดทำโรงทาน
- เยาวชนร่วมกิจกรรมการแสดงบนเวที และร่ายวงสรวงหน้าองค์พระธาตุ

จำหน่ายดอกไม้ธูปเทียน

- ร่วมจัดกิจกรรมเวียนเทียน ถวายกันหลอน

- ทำความสะอาดบริเวณวัดหลังงานเสร็จ

การประเมินผลตรวจสอบปฏิบัติการใช้แบบประเมินการเข้าร่วมของเด็กและเยาวชนกับงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ มุทิตาสักการะหลวงปู่หลอด ปโมทิต และงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี

3. ถ่ายฝึกทักษะภาวะผู้นำ

จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนไม่มีความกล้าและไม่มีความคุ้นเคยกัน จึงได้ตกลงจัดค่ายฝึกทักษะการเป็นผู้นำร่วมกับทีมวิจัยห้วยนา นาดิและหนองเหล่าข้าว ในวันที่ 28 - 37 สิงหาคม 2552

โดยคัดเลือกตัวแทนเยาวชนจาก 5 หมู่บ้านจำนวน 15 คน และผู้ใหญ่ดูแลอีก 2 คน หลังจากระดมฝึกทักษะการเป็นผู้นำ ได้มีการประชุมกลุ่มเยาวชนทั้ง 5 หมู่บ้านให้ระดมความคิดที่จะจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เยาวชนทั้ง 5 หมู่บ้านมีความคุ้นเคยกัน

ประเด็นที่ 1 เสนอให้จัดกีฬา

ประเด็นที่ 2 ให้จัดค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุ

4. ค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุ

ได้มีการอภิปรายประเด็นทั้ง 2 ประเด็น สรุปมติให้จัดค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุเพื่อให้คุ้นเคยกันก่อนและฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมแล้วจึงมาจัดงานกีฬาสัมพันธ์ จัดประชุมผู้นำเยาวชนในแต่ละหมู่บ้านที่เป็นแกนหลัก จัดหาสถานที่มีประเด็นเสนอในพื้นที่และนอกพื้นที่ สรุปเลือกนอกพื้นที่หากทำในพื้นที่การควบคุมดูแลลำบาก บางครั้งจะมีเยาวชนที่ไม่ได้เข้าค่ายมารบกวนให้เสียขบวน เลือกสถานที่มูลนิธิศุภนิมิตจังหวัดหนองบัวลำภู การอบรมในครั้งนี้ทีมเยาวชนที่เป็นแกนหลักรับหน้าที่เป็นวิทยากรและพิธีกร โดยมี นายวรจักร เป็นวิทยากรที่เลี้ยง

จากอดีตที่ผ่านมาเด็กและเยาวชนที่เคยเข้าเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยาและโรงเรียนบ้านขามพิทยาคมเคยผ่านการเข้าค่ายคุณธรรมการจัดค่ายจะเน้นในเรื่องของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่,ครูอาจารย์และเรื่องความรักชาติโดยมีพระภิกษุเป็นวิทยากรซึ่งแตกต่างจากค่ายเยาวชนในครั้งนี้

กลับจากอบรมได้มีการประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน โดยกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุเป็นผู้ประสานงานในแต่ละหมู่บ้าน จัดกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษาในวันที่ 3 - 4 ตุลาคม 2552

5. กีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา

การจัดกีฬาในครั้งนี้กลุ่มเยาวชนได้เสนอโครงการของงบประมาณในการจัดกิจกรรมจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามเป็นเงิน 19,000 บาท สมทบกับเงิน สกว.

ฝ่ายท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภูฝึกสอนทักษะพื้นฐานในการเล่นดนตรีพื้นบ้าน ให้กับกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุพร้อมมอเบรื่องดนตรีในวันที่ 5 - 6 ตุลาคม 2552

6. คณะโปงลางกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ

จัดประชุมการจัดงานวันลอยกระทงเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยและจัดเวทีให้เยาวชนได้แสดงโปงลางและการฟ้อนรำการประกวดนางนพมาศโดยให้กลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุเป็นแกนหลักในการทำงานประสานผู้นำชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน

จัดเวทีคืนข้อมูลร่วมสถานีอนามัยโนนคูณ และร่วมประชุมการจัดงานกีฬาวัยผู้สูงอายุในวันที่ 19 ตุลาคม 2552

7. งานประเพณีลอยกระทง

การจัดงานวันลอยกระทงในวันจันทร์ที่ 2 พฤศจิกายน 2552 มีการนำเสนอกระบวนการโดยเสนอเป็น Slide Show จากเริ่มต้นโครงการจนกระทั่งถึงงานวันลอยกระทงขึ้นจอ Projector หน้าเวทีการแสดงทีมเยาวชนร่วมเป็นพิธีกรดำเนินรายการ มีประกวดนพมาศสลับกับการเล่นโปงลางได้รับความร่วมมือจากหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้านให้การสนับสนุนส่งนางนพมาศเข้าประกวด 2 ประเภท คือ นางนพมาศจำแลงและนางนพมาศแท้

8. กีฬาวัยผู้สูงอายุ

ร่วมกีฬาวัยผู้สูงอายุในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2552 เวลา 07.00 - 16.00 น.

9. การนำเสนอผลวิจัยระดับจังหวัด

โดยจัดเวที “ไต่บ้านกับงานวิจัย” ณ ห้องประชุมอนาโย ศูนย์ราชการจังหวัด ในวันที่ 11 มกราคม 2552

10. กลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขาม จากผลงานแห่งการพัฒนาเยาวชนได้รวมกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุประสานเยาวชนในระดับตำบลบ้านขาม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

เป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาคุณค่า ความหมายของ พระธาตุหาญเทวากับปโมทิตะเจดีย์ที่มีความสัมพันธ์กับหลวงปู่หลอดศึกษารูปแบบและกระบวนการ คุณค่าและความหมายของการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวากับปโมทิตะเจดีย์ ศึกษารูปแบบ กระบวนการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการการเรียนรู้ การจัดเตรียมทีม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาโจทย์วิจัย

ประชุมประชาคมการเข้าร่วมโครงการ

หลังจากได้รับการประสานข้อมูลจากผู้ประสานงาน สกว. จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ภูพาน น้อยผู้ประสานทีมบ้านขามคือนางประทุมวัน วิริยะกุลได้ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน ผู้ปกครอง และ เยาวชน เชิญชวนเสียงตามสายให้ผู้สนใจที่จะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงจากผู้ประสานงาน สกว. จังหวัดหนองบัวลำภู นายพิภพ หัสสา ได้ชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และกรอบการทำงานวิจัยมีประชาคมตกลงให้เข้าร่วมจัดทำ โดยนัดประชุมครั้งที่ 2 ที่อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา

ประชุมคัดเลือกตัวแทนทีมวิจัยเพื่อช่วยกันค้นหาโจทย์วิจัยสู่โครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ มีการระดมความคิดเกี่ยวกับการค้นหาโจทย์วิจัยโดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาเยาวชน ได้ตัวแทนจำนวน 15 คน ที่ประชุมมอบหมายให้ตัวแทน 15 คน ช่วยกันจัดทำโครงการส่ง สกว. ผู้ประสานงานได้ช่วยในการประชุมเพื่อหาโจทย์วิจัย 4 ครั้ง ทีมวิจัยประชุมระดมความคิด ทั้งหมด 11 ครั้ง โดยใช้วิธีการนั่งคุยกันถึงบริบทของชุมชนปัญหาที่เกิดกับเยาวชนในปัจจุบัน สรุปประเด็นได้ว่าในชุมชนมีจุดเด่นเรื่องศาสนาประเพณีและวัฒนธรรม ส่งผลให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และจุดที่เด่นที่สุด คือศาสนสถาน พระธาตุหาญเทวากับ ปโมทิตะเจดีย์ ซึ่งได้รับการจดทะเบียนเป็นสถานที่สำคัญของจังหวัดหนองบัวลำภูมีประเพณีที่จัดติดต่อกันมานาน คืองานนมัสการพระธาตุหาญเทวากับงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ณ ปโมทิตะเจดีย์มีองค์หลวงปู่หลอดปโมทิต เป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้านและบ้านใกล้เคียง จึงได้ชื่อโครงการวิจัย การศึกษากระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวากับปโมทิตะเจดีย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ

ผลจากการประชุมระดมความคิดจำนวน 11 ครั้ง ทำให้ทีมวิจัยได้ฝึกคิดฝึกนำเสนอ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งเด็ก และเยาวชน เกิดความคุ้นเคยกันในทีมมากยิ่งขึ้น และยังทำให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยของชุมชนตนเอง

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

ศึกษาวิจัยระยะที่ 1

1. การพัฒนาทีมวิจัย

หลังจากได้รับการแจ้งผลจากผู้ประสานงานถึงงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนทีมวิจัยหลายคนมีความวิตกกังวลกลัวจะเป็นงานยากเกินไปในการประชุมที่โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา นายศรชัย ยะห้วง ทีมวิจัยได้บอกว่าโดยปกติงานวิจัยเคยได้ยื่นแต่คนที่เรียนปริญญาโทปริญญาเอกถึงจะได้เรียนและทำได้ แล้วพวกเราความรู้ไม่มีใครจบปริญญาโทเลยสักคนจะทำได้อย่างไร ชาวบ้านกำลังมองว่าเราจะใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ได้เพียงใด ผู้ประสานงานได้ให้กำลังใจและแนะนำแนวทางให้ช้อคิด ทีมวิจัยควรมีนัดจับบันทึกเมื่อถึงเวลาเขียนรายงานจะได้มีข้อมูลเขียนสรุปการประชุม ได้ตกลงให้มีการอบรมพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยโดยเน้นการจัดทำเครื่องมือเก็บข้อมูล

การอบรมพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย

การอบรมในครั้งนี้ได้เชิญวิทยากรจากทีมที่เคยทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านมาแล้วมาเล่าประสบการณ์ในการทำวิจัย เป็นตัวแทนจากทีมวิจัยนามะเฟือง มีนายกเทศมนตรีนามะเฟือง นายคำทอง อามาตย์มนตรีและคณะให้คำแนะนำ เชิญวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำเครื่องมือเก็บข้อมูล คือ นายทิวดี ศรีดำรงค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองเล้าข้าว จัดประชุมกลุ่มย่อยฝึกจัดทำเครื่องมือการออกเก็บข้อมูลและประชุมกลุ่มใหญ่นำเสนอแนวทาง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการอบรมครั้งนี้เพิ่มทีมวิจัยอีก 5 คนรวมเป็น 20 คน

ผลจากการอบรมพัฒนาศักยภาพ ทีมวิจัยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยท้องถิ่นในระดับหนึ่ง เข้าใจวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลเทคนิคการออกเก็บข้อมูล โดยเฉพาะทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนสามารถเป็นตัวแทนออกนำเสนอในที่ประชุม ได้อย่างประทับใจและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับเยาวชนทีมวิจัยคือ ทีมมพร นมัสโก (พี่ป้อม) ก่อนเข้าทีมวิจัยจะไว้ผมยาวไม่เรียบร้อยเก็บตัว หลังจากได้พัฒนาศักยภาพ มีป้อมตัดผมเรียบร้อย สามารถเสนอแนวคิดต่อที่ประชุมได้

เข้าร่วมงาน 10 ปี สกว.

เพื่อให้ทีมวิจัยได้เพิ่มพูนประสบการณ์ และได้เห็นผลงานวิจัยท้องถิ่นที่ผ่านมา ที่นำเสนอในงาน 10 ปี สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทีมมหาวิทยาลัยมหาสารคามทีมวิจัยบ้านขามจึงได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ โดยเข้าชมนิทรรศการและรับฟังการบรรยายที่ห้องประชุม

ผลที่ได้มีโอกาสรับฟังแนวคิดจากนักวิชาการที่หลากหลายทำให้ทราบจุดด้อยของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือไม่ชอบเขียนหรือจดบันทึกองค์ความรู้ในสมองคน ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านการเขียนรายงาน นิทรรศการที่นำมาจัดแสดง จะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นหลัก

อบรมรายงานความก้าวหน้า

เนื่องจากทีมวิจัยทุกคนไม่เคยมีประสบการณ์ ในการทำวิจัยที่เป็นผลงานทางวิชาการ ดังนั้นจึงมีความประสงค์ที่จะอบรมเกี่ยวกับการเขียนรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 เพื่อให้เกิดความรู้และมีทักษะในการเขียนได้จัดอบรมที่ ปโมทิศเจดีย์ วัดป่าศรีสว่าง

ผลที่ได้ ตัวแทนทีมวิจัยที่เข้าอบรมได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมอื่นๆ ทำให้ทราบขอบเขตและแนวทางของการเขียนรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1

การจัดการทีม

เพื่อให้การดำเนินการเก็บข้อมูลมีความคล่องตัว และรวดเร็ว ได้มีการแบ่งทีมวิจัยออกเป็น 2 ทีม โดยคล่องกันทุกกลุ่มคน และคล่องกันทุกช่วงอายุในแต่ละทีมจะมีการคัดเลือกหัวหน้าทีม แบ่งพื้นที่การเก็บข้อมูลโดยทีมที่ 1 รับผิดชอบหมู่บ้านด้านทิศตะวันตก ทีมที่ 2 รับผิดชอบด้านทิศตะวันออก และในภาคบ่ายแตกทีมวิจัยจาก 2 ทีมเป็น 4 ทีม

ผลการแบ่งทีมวิจัยให้ย่อยเป็นกลุ่มเล็ก ทำให้ทีมวิจัยแต่ละคนได้มีโอกาสสัมภาษณ์พูดคุยมีเวลาจดบันทึกกันทุกคน

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยไม่ได้แจกให้กับผู้สัมภาษณ์ มีคำถามที่กำหนดไว้นำสนทนาและใช้คำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเป็นเรื่องราวแบบสอบถาม ใช้เฉพาะในการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนในงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ และงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุงานมูทิดาสักการะวันคล้ายวันเกิดหลวงปู่หลอดปโมติโตข้อมูลจากเอกสารที่ได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีเอกสารที่เกี่ยวข้องมอบให้ทีมวิจัย เพื่ออ้างอิงและได้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น เช่น ข่ายอรสา อึ้งพวง ให้ยืมหนังสือประวัติหลวงปู่หลอด ข่ายเจียมใจ พันธุ์คำ ให้ยืมหนังสือ ประวัติการก่อสร้างปโมทิศเจดีย์ และพระอธิการวิวัฒน์ อัครัมโม ให้ยืมหนังสือ บันทึกความทรงจำ คุณครูเครื่อง คนยัง พระครูวิสิฐ เจดียาพิทักษ์ ให้กระดาษย์อดสำเนาประวัติพระธาตุหาญเทาว์ และหนังสือทะเบียนเจ้าอาวาสวัด

3. ประเด็นศึกษา มีดังนี้

ประวัติองค์พระธาตุหาลูเทาว์

องค์พระธาตุสร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2328 ผู้สร้างคือพวกข้อย และลาวพวน ที่อพยพมาจาก เขมร ได้สร้างองค์พระธาตุเป็นลักษณะชั้นคว่ำ และต่อเป็นยอดแหลมตรงปลาย ยอดเป็นรูปทรง เศวตฉัตร มีกระดิ่งเงินกระดิ่งทอง อยู่ตรงปลายเศวตฉัตร ปี พ.ศ. 2340 เกิดศึกย้อนขึ้น พวกข้อย และ ลาวพวน แยกไปเพื่อหลบหนีสงคราม เมื่อศึกสงบลง พวกเขมรจึงกลับมาอยู่ที่เดิมอีก และได้เอา กระดิ่งเงิน กระดิ่งทองลงมาจากยอดพระธาตุ บารมีขององค์พระธาตุขึ้นใหม่ทำเป็นรูปแปดเหลี่ยม ต่อเติมให้สูงขึ้น ต่อมา ปี พ.ศ. 2350 เกิดข้าศึกเขมร เขมรได้แตกหนีไป ในที่สุดพระธาตุก็ขาดคน บารมีกลายเป็นป่ารก้าง มีต้นไม้ขึ้นปกคลุม มีสัตว์ป่านานาชนิด

ปี พ.ศ. 2475 พระมหาสุตัน สุตโนร่วมกับภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ได้ร่วมกัน บารมีปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุขึ้นใหม่ โดยสร้างเป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ปางมารวิชัย ติดกับฐาน พระธาตุ ด้านทิศเหนือ องค์ถ้ำมี ด้านทิศตะวันออก พระนเรศ ด้านทิศใต้ พระกัลยาณะ ด้านทิศ ตะวันตก ชาวบ้านและผู้คนที่เดินทางผ่านไปมา ต่างให้ความเคารพสักการะ ด้วยความเลื่อมใส ศรัทธา ระยะเวลาแรกพบชาวบ้านได้ขุดเจาะลงไปใต้องค์พระธาตุเป็นหลุมลึก เกิดอิทธิปาฏิหาริย์ อาทิเช่น เห็นดวงแก้วลอยขึ้นจากองค์พระธาตุ ในวันพระ 15 ค่ำ บางครั้ง เห็นสัตว์ต่างๆ เดินตามถนนรอบๆ หมู่บ้าน

ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุหาลูเทาว์

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่เกิดขึ้นต่อชุมชน

เป็นศูนย์รวมใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของชุมชน สำหรับเยาวชนนักเรียน หรือคนทั่วไปจะมากราบไหว้บูชาในวันพระ 8 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ พร้อมนั้นจะมีพิธีฐาน บนบานในสิ่งที่ ต้องการ เช่นนักเรียนหากอยู่ในช่วงสอบเรียนต่อ จะบนขอให้สอบได้ หรือคนไม่มีลูกจะอธิษฐาน ขอลูก คนที่ของหาย ก็ขอให้ได้ของกลับคืน บางคนป่วยก็จะขอให้หายป่วยไข้ไปทำงานต่างประเทศ ก็ขอให้ท่านคุ้มครองปกป้องรักษาให้ตลอดปลอดภัยเมื่ออธิษฐานแล้วส่วนใหญ่จะประสบผลสำเร็จได้ สมความมุ่งมาดปรารถนา จะมีการแก้บน ด้วยการปิดทองพระ ถวายผ้าไตร บวชแก้บน รำแก้บน แล้วแต่ใครจะบนบานอย่างไร เช่นกรณี นายวาด กับโก นายวาด ได้ล้มป่วยได้บนให้หลวงปู่ช่วยให้ หายป่วยมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้นหลังจากสุขภาพดีขึ้นก็ได้มาบวชแก้บน ครูศิริพร ชัยประทานจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้สอบเข้าเรียนต่อที่ราชภัฏอุดรธานี และสอบคุรุทายาท ได้บนบานขอให้ สอบ คิด หลังจากเรียนจบได้มารำแก้บนบริเวณด้านหน้าองค์หลวงปู่พระธาตุ นายบด อาจฉายา ได้เล่า เรื่องลูกสาวแต่งงานไม่มีลูก ได้มาอธิษฐานขอลูกเมื่อได้ลูก ได้จ้างหมอลำมาลำแก้บนในงาน ประเพณีในวันเพ็ญเดือนสาม

นายสุวิทย์ ภาโนมัย บณบานขอให้ได้ไปทำงานที่ต่างประเทศ หลังจากเดินทางกลับไม่ได้มาเก็บเงิน และไปทำงานต่างประเทศรอบสอง มีอาการปวดท้องอย่างรุนแรงที่ต่างประเทศ เข้าโรงพยาบาลรักษาตัวอาการก็ไม่ทุเลาจึงระลึกลงถึงหลวงปู่พระธาตุ และคิดได้ว่าตนเองยังไม่ได้ไปเก็บเงิน จึงอธิษฐานจิตขอโอกาสให้ได้กลับบ้านจะรีบไปเก็บเงินหลวงปู่ทันที อาการปวดท้องก็หายในช่วงขณะ เมื่อเดินทางกลับถึงบ้านก็รีบเดินทางไปกราบและเก็บเงินทันที นางศิริบังอร อนุรักษวัฒนา มีความเคารพศรัทธาในองค์หลวงปู่เป็นคนในชุมชนบ้านธาตุใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 ปัจจุบันประกอบอาชีพพยาบาล ที่โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี ด้วยความเลื่อมใสต่อองค์หลวงปู่ได้ประสานทำฐานหรือผ้าป่ามาทอดถวายที่วัดธาตุหาญเทวี่ติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี จนปัจจุบันนี้ คุณครูอุรา บุตรจันทร์ ทิมวิชัย บ้านอยู่หน้าวัดธาตุหาญเทวี่เคารพศรัทธาหลวงปู่ มาตั้งแต่เด็กจนโตไม่ว่าจะขอในเรื่องการเรียน การงาน หรือการเลี้ยงดูลูกๆ ก็จะประสบความสำเร็จสมหวังที่ตั้งใจมาโดยตลอด

ผู้ชายที่อายุครบ 21 ปีที่จะไปคัดเลือกทหารก็จะบณบานไม่ให้คิดทหารในการไปรบที่ประเทศลาวก็จะมาอธิษฐานจิตขอให้คุ้มครองปกป้องรักษาให้มีการแคล้วคลาดจากอันตรายนักรื่องพรศักดิ์ ส่องแสง มีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านขามใหม่เมื่อจะเดินทางไปร้องเพลงที่ต่างแดนก็จะบูชาพระที่ได้จากองค์พระธาตุไว้คุ้มครองป้องกันตัวในขณะที่เดินทางในสมัยก่อนมีความเชื่อว่าเรื่องผีปอบ ปอบได้ติดตามผู้เฒ่าคนหนึ่งมาโดยการช้อนท้ายจักรยานและได้ไปเข้าสิงชาวบ้าน ชาวบ้านคนนั้นได้พูดออกมาโดยไม่รู้สึกตัวว่า “ไม่น่าเดินทางผ่านองค์พระธาตุเลยถูกตบกกหนูนี้เฒ่าผลกล้วย”ด้านทิศตะวันออกขององค์พระธาตุจะเป็นถนนเดินเท้าจากบ้านขามไปหนองบัวหากใครเดินผ่านหรือไปหักกิ่งไม้รอบๆ บริเวณองค์พระธาตุจะมีอาการปวดท้องหรือป่วยกะทันหันต้องได้เก็บดอกไม้มาขอขมาจึงจะหาย จากความเลื่อมใสศรัทธาจากชาวบ้านชุมชนใกล้เคียงรวมพลังเป็นงานบุญประจำปี ประเพณีบุญเดือนสาม ส่งผลสู่ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น รำวงชาวบ้านเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านรวมกลุ่มการแสดงโดยใช้เครื่องดนตรีอีสาน การขับร้อง และรำวง ในวันงานคืนวันขึ้น 14 ค่ำ เดือนสามของทุกปีเพื่อสมโภชในงาน และยังได้รวบรวมปัจจัยที่ได้สมทบทำบุญ มีชุมชนใกล้เคียงได้นำตัวอย่างไปใช้ในชุมชนอื่นๆ เช่น ชุมชนบ้านโคกสูง บ้านวังน้ำขาว บ้านเขิน รำบูชา เขาวชนหญิง จะรำบูชาต่อหน้าองค์พระธาตุในคืนวันขึ้น 15 ค่ำ ในช่วงงานก่อนการแสดงหมอลำกิจกรรมการจัดทำโรงทาน ชาวบ้านธาตุและบ้านใกล้เคียง ร่วมใจกันบริจาคจัดทำโรงทานไว้ต้อนรับผู้มาร่วมงานบุญในตอนกลางวันในงานวันแรกและวันที่สองโดยไม่มีการเรียไบบริจาคต่างทำบุญตามกำลังศรัทธา

ประวัติปโมทิตะเจดีย์

ปโมทิตะเจดีย์ ได้รับการวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2539 มีหลวงปู่หลอด ปโมทิต และหลวงปู่เสรี สีลวุฒโท (เจ้าอาวาสวัดบูรพาาราม บ้านกกค้อนากลาง) เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ฐานเจดีย์

ชั้นแรก ประกอบด้วย ศาลาปฏิบัติธรรม กว้าง 20 เมตร ยาว 42 เมตร มีรูปเหมือนพระอริยสงฆ์สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต วางเรียงรายรอบๆ

ชั้นที่ 2 เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์เก็บรักษาอัฐบริวาร ของหลวงปู่หลอดมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ รูปเหมือนหลวงปู่หลอด พระพุทธรูปปางต่างๆ ที่เป็นทั้งของเก่าและของใหม่วางเรียงรายในชั้นและวัตถุโบราณ

ชั้นที่ 3 เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า พระอรหันตาของพระสาวกหลายพระองค์ องค์พระเจดีย์มีความสูงจากพื้นถึงยอดเจดีย์ 35 เมตร ระยะเวลาดำเนินการก่อสร้าง 6 ปีเศษ อาคารแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2544 รวมค่าก่อสร้าง 20,171,553.35 บาท หลังจากสร้างเสร็จได้มีงานสมโภชในวันที่ 25 มีนาคม 2545 มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมงานและบริจาคโรงทานเป็นอย่างมาก

1. ความเป็นมาของการก่อสร้าง

หลังจากที่หลวงปู่หลอด ปโมทิต ได้ปรารภเรื่องสร้างเจดีย์ มีสามภรรยาคนหนึ่งเกิดศรัทธาจึงขอสร้างเจดีย์ และลงมือวางศิลาฤกษ์ (ในระหว่างวางศิลาฤกษ์ เกิดสิ่งมหัศจรรย์ คือ พระอาทิตย์ทรงกรดในบริเวณลานพิธี) วันที่ 2 พฤศจิกายน 2539 จากวางศิลาฤกษ์ได้ลงเสาเข็มเพื่อก่อสร้าง เป็นเงิน 700,000 บาทเศษ ปี พ.ศ. 2540 ถูกลูกจากเจ้าภาพกรุงเทพฯ สมทบทุนก่อสร้าง 950,000 บาทเศษ เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจไม่อำนวยและมีปัญหา สองสามีภรรยาผู้ริเริ่มจึงยกเลิกการก่อสร้างในระยะแรก นางวัลภา จตุกุล และครอบครัว จึงได้พิจารณาตัวดำเนินการหาเงินก่อสร้างให้แล้วเสร็จได้รับการช่วยเหลือจาก คุณสุรพงษ์ เอื้อมานะพงษ์ และพระอาจารย์นิวัฒน์ ชัมมะจิตโต (เจ้าอาวาสวัดป่าศรีสว่าง) ควบคุมการก่อสร้างช่วงแรกในปี พ.ศ. 2540-2542 ซึ่งเป็นงานโครงสร้างของอาคารและองค์เจดีย์โดยจัดกฐินสามัคคีต่อเนื่องทุกปี

หลังจากทำโครงสร้างเสร็จ 3 ชั้น พร้อมองค์เจดีย์ หลวงปู่หลอดปโมทิตได้ทำการยกฉัตรในปี พ.ศ. 2542 แล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2544 โดยมี คุณวิวัฒน์ เหมะศิลป์ สถาปนิกผู้ออกแบบโครงสร้าง คุณจิรศักดิ์ เพชรวิภาค สถาปนิกที่ปรึกษา คุณลือชัย ทองนิล วิศวกรไฟฟ้า คุณวิทย์กร สุริยนต์ วิศวกรที่ปรึกษา ร.ศ.อุทัย ใจจงรัก (ศิลปินแห่งชาติ) สถาปนิกผู้ออกแบบปรับปรุงแบบเดิม

วิศวกรโยธาที่ปรึกษาด้านโครงสร้าง
บริษัทรับเหมาก่อสร้างทั้งอาคาร

ผศ.ดร.พิบูลย์ จิลาวัฒน์
บริษัท วิศวกรการช่าง จำกัด

สถาปนิกผู้วางระบบรอบอาคารเจดีย์และออกแบบสวน	ดร.ชัยสิทธิ์ อ่านกิตติกุล
มัณฑนากร ผู้ตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ	คุณทิพย์ แจ่มใส
ที่ปรึกษาตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ	คุณเพ็ญ อัสวสุภฤกษ์
	คุณวัลภา จุติกุล
สถาปนิกที่ปรึกษา และผู้ประสานงาน	คุณวิโรจน์ รัชดากร
	คุณพิชญา บุญภินันท์
ที่ปรึกษา-ประสานงาน รับผิดชอบจัดสวน	พระคิสระ กุศลโ

2. พิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ จากประเทศเนปาล

พระครูภาวนาจิตสุนทร เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส อำเภอบ้านฝ่อ จังหวัดอุดรธานี เป็นผู้ประสานติดต่อไปยัง พระอาจารย์ทวี ปภัสโร ซึ่งเป็นพระที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประสงฆ์ในประเทศเนปาล โดยพระสงฆ์ที่วัดในประเทศเนปาลได้รับพระประธาน พระพุทธรูปองค์ดำ ไปประดิษฐานที่วัดในประเทศเนปาลแห่งหนึ่งจากพระครูภาวนาจิตสุนทร มีความซาบซึ้งในพระคุณจึงใคร่ขอแสดงกตเวทิตาธรรม โดยมอบถวายพระบรมสารีริกธาตุบางส่วน ซึ่งพระญาณเนศวรแห่งวัดพม่าที่เมืองกุสินาราประเทศอินเดีย ได้เก็บรักษาสืบทอดมาจากอาจารย์ของท่าน คือพระจันทรมณีมหาเถระ ซึ่งเป็นประธานสงฆ์ของวัดพม่าในอินเดียองค์แรก ได้ขอแบ่งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลอินเดีย ที่มาดำเนินการขุดเจาะสำรวจ องค์พระสถูปเจดีย์ที่มัลลกะศรัยได้เก็บรักษา พระบรมสารีริกธาตุไว้หลังจากที่มัลลกะศรัยได้รับการแบ่งสรรมาจากโทณพราหมณ์ ในงานถวายพระเพลิงพระสรีระแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เนื่องจากคณะสงฆ์พม่าในเมืองกุสินารา พระสงฆ์จะมีพิธีมอบให้แก่ผู้รับมอบพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศไทยผ่านทางประเทศเนปาล ทูตานุทูตจากประเทศศรีลังกา พม่าและประเทศไทย และพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท และฝ่ายมหายานชาวทิเบต ทั้งยังมีตัวแทนจากตระกูลเชื้อสายสายสกุลวงศ์ ซึ่งเป็นพระราชตระกูลแห่งพระบรมศาสดา มาร่วมเป็นสักขีพยานในการมอบถวายแด่พระครูภาวนาจิตสุนทร ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะพุทธบริษัทฝ่ายไทย

งานพิธีรับและส่งมอบพระบรมสารีริกธาตุ จัดขึ้นที่โรงละครแห่งชาติของเนปาลมีพระสังฆนายกเนปาล ซึ่งเปรียบเหมือนพระสังฆราช ผู้เป็นประมุขแห่งคณะสงฆ์เนปาล

ในงานพิธีมีพระสงฆ์มหานิกายและแม่ชีของเนปาล พระธิเบตรวม 128 รูป ทำการสวดมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลในพิธีส่งมอบและรับมอบ มีการจัดเตรียมปัจจัยถวายพระและแม่ชีดังกล่าวและสร้างพระประธาน 1 องค์ ใช้ค่าจัดสร้างและค่าขนส่งทางเครื่องบิน ไปยังประเทศเนปาล เป็นเงินจำนวน 85,000 บาท เพื่อส่งไปยังวัดที่มอบพระบรมธาตุให้

3. ประวัติความเป็นมาของพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐาน ณ ปโมทิตะเจดีย์

โดย พระศรีญาณโสภณ วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก

พระบรมสารีริกธาตุ ที่มีการอัญเชิญมาประดิษฐาน ณ มณฑป ชั้นที่สามขององค์พระเจดีย์ วัดป่าศรีสว่าง จังหวัดหนองบัวลำภู นี้เป็นส่วนหนึ่งของพระบรมธาตุที่เคยบรรจุไว้ที่พระมหาเจดีย์ เมืองกุสินารา ประเทศอินเดียโดยเป็นส่วนเดียวกับที่มัลลกะศรัยที่ได้รับการแบ่งสรรจากโทณพราหมณ์หลังพิธีการถวายเพลิงพระพุทธรูปในกาลสมัยที่พระพุทธรูปองค์เสด็จสู่ปรินิพพานและมัลลกะศรัยได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในองค์พระเจดีย์ ณ สถานที่ปรินิพพานต่อมาได้มีการสร้างพระมหาเจดีย์องค์ใหญ่ครอบไว้อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อกาลเวลากว่าสองพันปีล่วงเลยมาถึงยุคปัจจุบันในปี ค.ศ. 1895 ได้มีพระเถระผู้ใหญ่ชาวพม่าคือ พระจันทรธมณีมหาเถระ (Candramani Mahathera) ได้มีโอกาสจาริกแสวงบุญมากราบไหว้บูชาสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธองค์ เห็นว่าควรจะได้มีวัดในพระพุทธศาสนาอยู่ในบริเวณสังเวชนียสถาน อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวพุทธแห่งนี้ เพื่อคอยดูแลรักษาองค์พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระจันทรธมณีจึงได้ขออนุญาตต่อรัฐบาลอินเดีย และเข้ามาจัดตั้งวัดของคณะสงฆ์ชาวพม่าเพื่อปฏิบัติดูแลรักษาองค์พระเจดีย์ต่อจากนั้นได้มีพระเถระผู้ใหญ่จากพม่า และภิกษุพม่ามาจำพรรษาคอยดูแลรักษาสถานที่ปรินิพพาน และองค์พระมหาเจดีย์กุสินาราสืบต่อมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีพระญาณสวรอัศรมหาบัณฑิต เป็นประธานสงฆ์ดูแลรักษาพระมหาเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุแห่งนี้

สำหรับรายละเอียดในการรับมอบพระบรมสารีริกธาตุส่วนที่คณะสงฆ์ไทยได้รับมอบหมายจากประธานสงฆ์อย่างยิ่งใหญ่สมพระเกียรติแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่อัญเชิญจากประเทศเนปาลมาประดิษฐาน ณ วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก และปรากฏการณ์แห่งพุทธานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุส่วนนี้ ก่อนมีพิธีมหามงคลในการแบ่งสมโภช และมอบพระบรมสารีริกธาตุให้แก่วัดและธรรมสถานทั้งในและต่างประเทศจำนวน 56 แห่ง 9 ประเทศ เมื่อวันที่ 26 ก.พ. 2543 ได้ขออนุญาตนำข้อเขียนของพระศรีญาณโสภณ แห่งวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก ซึ่งได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือที่ระลึกแห่งพิธีมหามงคลดังกล่าวมาเสนอไว้ดังต่อไปนี้ “สำหรับพระบรมสารีริกธาตุส่วนนี้ เป็นส่วนที่มัลลกะศรัยเก็บไว้ ณ สถานที่ปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่อมาในปี ค.ศ. 1902-1904 ได้มีการขุดค้น พบพระเจดีย์เก่า บริเวณใกล้เคียงสถานที่ปรินิพพานคณะผู้ขุดได้พลพอบรรจุพระบรมสารีริกธาตุนี้เข้า ได้พบความอัศจรรย์อันเป็นพุทธานุภาพหลายอย่างจึงเก็บรักษาไว้ เชื่อกันว่า นี่เป็นส่วนหนึ่งของพระบรมสารีริกธาตุที่มัลลกะศรัยที่ได้รับส่วนแบ่งจากโทณพราหมณ์แล้วได้เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีมากกว่าสองพันปีโดยการช่วยเหลือของรัฐบาลอินเดีย ต่อมา ในปี ค.ศ. 1972 ได้ มีการบูรณะซ่อมแซมพระเจดีย์ใหม่เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ส่วนที่เก็บรักษาไว้พระญาณสวร (Aggamaha Pandita B.Gyaneshwar) ประธานสงฆ์ผู้รักษาเจดีย์ พร้อมด้วยนายราช

โกปิตตาจาเรีย และนายสุภูติ ศากยะ เชื้อสายศากยวงศ์ พร้อมด้วยพระสังฆนายกแห่งเนปาล อันประกอบด้วยพระสงฆ์เถรวาท และมหายานชาวธิเบต ร้อยกว่ารูปกับทั้งทูตานุทูตจากประเทศไทย เมียนมาร์ ศรีลังกา และรัฐมนตรีประเทศเนปาล ได้มาร่วมพิธีมอบถวายพระบรมสารีริกธาตุ แก่คณะพระสงฆ์จากประเทศไทย ซึ่งมีพระครูภาวนาจิตสุนทร เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ต.บ้านฝ่อ จ.อุดรธานี เป็นประธานรับมอบ ด้วยเห็นว่า หากพระบรมสารีริกธาตุส่วนนี้ ได้อัญเชิญมาประดิษฐาน ณ ภูมิภาคต่างๆ ของโลก ก็จักยังสัมมาทิฐิ และสันติสุขให้เกิดขึ้น แก่ชนเป็นอันมาก พิธีการสำคัญนี้ ได้จัดขึ้น ณ โรงละครแห่งชาติประเทศเนปาล เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2543 และคณะพุทธบริษัท ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุสู่ประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2543 คณะสงฆ์วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก โดยพระเดชพระคุณฯ พระราชสุมนต์มุนี พร้อมด้วยอุบาสก อุบาสิกา ได้จัดพิธีต้อนรับและอัญเชิญมาประดิษฐาน ณ วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกเพื่อให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้มากราบสักการะต่อไป พุทธานุภาพของบันทึกเหตุการณ์บางอย่างไว้เป็นเครื่องรำลึกเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุนี้ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่น่าจดจำครั้งแรกได้อันประดิษฐานบนศาลาการเปรียญกลางดึกสงัด ปรางภูมิแสงสว่างบนศาลาการเปรียญและเหนือหลังคา (อาโลโกอุทะปาที)

อีก 3 วันต่อมา (วันที่ 29 กุมภาพันธ์) ได้มีพิธีนับพระบรมสารีริกธาตุ โดยมีท่านเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ตลอดถึงศรัทธาสาธุชนมาร่วมพิธี ปรากฏว่าการนับพระบรมธาตุนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะบรมธาตุนั้นเล็กมาก คนนับถึงกับมือสั่นเหงื่อตกหายใจแรง บอกว่าไม่สามารถจะนับต่อไปได้จึงมีอุบาสกที่ตั้งจิตอธิฐาน ขอนับองค์พระบรมธาตุเป็นลำดับต่อมา ซึ่งปรากฏว่านับได้สำเร็จ ได้จำนวน 858 องค์มีเหตุการณ์ที่ควรกล่าวเพิ่มเติมคือขณะพิธีจะเริ่ม ได้มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเกิดขึ้น นั่นคือฝนตกหนัก ลมหมุนแรงมาก กระทั่งไฟดับ ทั่วๆ ที่ก่อนหน้านั้นไม่มีลม ไม่มีฝน ท้องฟ้าโปร่งใสเป็นปรกติ เมื่อรอมานี้ได้ประมาณ 2 ชั่วโมง คณะจึงตัดสินใจใช้ไฟฉายส่องพระธาตุนับ เจ้าอาวาสจึงเริ่มพิธีด้วยการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และขอขมาที่จะอัญเชิญพระบรมธาตุที่จะมานับท่านเจ้าอาวาสอธิษฐานจิตอยู่นาน แล้วจึงยื่นมือขวาเปิดฝอบ ท่านจับฝอบไว้แน่น ขยับเปิด วินาทีที่จะเปิดฝอบนั่นเอง ไฟฟ้าทุกส่วนทั้งนีออนและสปอร์ตไลท์ ซึ่งได้จัดเตรียมไว้สำหรับการนับองค์พระบรมธาตุ ได้ส่องแสงสว่างจ้าขึ้นพร้อมกัน จนเป็นที่ตกตลึงของผู้อยู่ในเหตุการณ์ ขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ 18 นาฬิกาเศษ ลมฝนเป็นอันสงบนิ่งเป็นที่อัศจรรย์ทำให้นึกถึงที่กล่าวกันว่า พุทธบารมีนั้นอยู่ที่ไหนก็ทำให้หมื่นโลกธาตุสะท้อนได้จริงๆ (ทสสหัสสิโลกธาตุ สังกัมปิ สัมปะกัมปิ สัมปะเวริ อัมปะมาโน จะโอพาโร) เมื่อพิจารณาตามเหตุการณ์ที่ปรากฏครั้งนี้อาจเป็นไปได้ทั้งพุทธานุภาพ และความบังเอิญ สุดแต่ใครจะปลงใจเชื่อทางไหนไม่มีเหตุอื่นใดที่จะทำให้นักในเหตุการณ์ต้องหลงมกยว่าเป็นอำนาจลบล้างกาลมากไปกว่า พุทธานุภาพ นำอัศจรรย์ที่ทุกคนเห็นเหตุการณ์แม้แต่ฝรั่งที่มาร่วมพิธีก็ตกตลึง และเชื่อมั่นว่านั่นคือ

พลังแห่งพุทธานุภาพที่ทรงแสดงให้เห็นในภายหลังเห็น เพื่อเพิ่มพลังศรัทธาที่จะศึกษาปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์มากยิ่งขึ้น มิใช่เพื่อให้หลงมกมาย เนื่องจากเป็นเหตุการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นจริงๆ จึงขอเล่าไว้เพื่อเป็นความทรงจำอันดีงามสำหรับอนุชนในภายหลัง

ประวัติหลวงปู่หลอด ปโมทิโต

หลวงปู่หลอด ปโมทิโต นามเดิม นายหลอด ขุริมนต์ เกิดวันที่ 9 ธันวาคม 2459 ที่บ้านขาม ตำบลหัวนา อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี บิดาชื่อ นายบัวลา ขุริมนต์ มารดาชื่อนางแห้ว ขุริมนต์

นายบัวลา ขุริมนต์ ก่อนสมรสกับนางแห้ว ขุริมนต์ มีบุตรธิดา 4 คน คือ นางน้อย พลบูรณ์ นายจ้าย ขุริมนต์ นายผา ขุริมนต์ และนายเคน พลบูรณ์

นางแห้ว ขุริมนต์ ก่อนสมรสกับนายบัวลา ขุริมนต์ มีบุตรธิดา 3 คน คือ นางฟอง มีปากดี นายเป๊ะ นมัสโก และนายบง กัปโก

เมื่อนายบัวลา ขุริมนต์ ได้สมรสกับนางแห้ว ขุริมนต์ มีบุตรธิดา 3 คน คือ นายเก็ง ขุริมนต์ นางสาวประสงค์ ขุริมนต์ และหลวงปู่หลอด ปโมทิโต

ช่วงชีวิตในวัยเด็กของท่านก็ได้ต่างอะไรกับลูกหลานทั่วไป ช่วยครอบครัวทำงานไปตามกำลัง เลี้ยงวัว เลี้ยงควายไปตามความสามารถของวัยเด็กที่ควรจะได้ เติบโตมาพร้อมกับท้องไร่ ท้องนา มีความสุขบ้าง ลำบากบ้างตามเหตุปัจจัยเมื่อพระเดชพระคุณหลวงปู่มีอายุครบเกณฑ์ที่จะเข้าศึกษาเล่าเรียนในชั้นประถมศึกษา คุณพ่อบัวลาจึงได้พาไปฝากเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านหิน ตำบลหัวนา อำเภอหนองบัว จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน จนกระทั่งท่านได้จบการศึกษาตามหลักสูตรในสมัยนั้น คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พออ่านออกเขียนได้ ซึ่งขณะนั้นหลวงปู่ท่านมีอายุได้ 16 ปี ก็เรียกได้ว่ากำลังแรงงานดี จึงเป็นแรงสำคัญของทางบ้านในการทำเรือกสวนไร่นา แต่ก็เป็นอันต้องมีเหตุให้เกิดความเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก เมื่อคุณแม่แห้วผู้เป็นมารดาล้มป่วยอย่างหนักและถึงแก่กรรมในที่สุด แต่ทุกคนก็ต้องทนกับชะตาชีวิตที่เกิดขึ้น พระเดชพระคุณหลวงปู่ท่านตั้งใจไว้ว่าจะบรรพชาเพื่ออุทิศกุศลให้แก่มารดา เมื่อถึงเวลาอันสมควรไม่นานเวลานั้นก็มาถึงเมื่อหลวงปู่เจริญอายุได้ 18 ปี ก็ได้มีโอกาสเข้าบรรพชาเป็นสามเณรสมดังใจที่วัดศรีบุญเรือง ตำบลหัวนา อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี โดยมีพระอธิการคุณ เจ้าอาวาสเป็นอุปัชฌาย์ หลวงปู่ท่านเล่าว่า “อาตมาได้บวชเณรอยู่ได้ไม่นานเท่าไร บิดาก็มาเสียชีวิตไป” เมื่อคุณพ่อบัวลามาค่วนจากไปเสียอีกคนหลวงปู่ท่านจึงต้องลาสิกขาออกมาเพื่อช่วยพี่ๆ ทำเรือกสวนไร่นาค่อไป เมื่อพระเดชพระคุณหลวงปู่ท่านได้ลาสิกขาจากสามเณรมาแล้ว ท่านได้ใช้เวลาต่าง ๆ นั่งขบคิดเปรียบเทียบชีวิตของทั้งสองเพศ คือเพศบรรพชิต และเพศฆราวาส ท่านพบว่าการออกมาใช้ชีวิตในเพศฆราวาสนั้นมันมีแต่กองทุกข์หลวงปู่ท่านบอกว่าความคิดของท่านที่ติดอยู่ตลอดในขณะนั้นคือ

“ชีวิตเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ จำเจอย่างมาก และมองไม่เห็นความก้าวหน้า ความเจริญในชีวิตเลยถ้าหากใช้ชีวิตฆราวาสก็คงเป็นแบบชาวไร่ชาวนาทั่วไป คงลำบากถ้าเกิดอย่างไม่มีอะไรดีขึ้น ในชีวิตนี้ต้องเอาดีให้ได้ เมื่อเอาดีทางเพศฆราวาสไม่ได้ ก็ต้องเอาดีทางบรรพชิตให้ได้ เพราะได้มาคิดดูแล้วว่า ชีวิตในทางธรรม คงจะสงบน่าอยู่กว่าทางโลก เนื่องจากได้เคยสัมผัสมาแล้วครั้งหนึ่งถึงแม้จะเป็นเพียงระยะสั้นๆ ยังไม่ทันได้รู้อะไรก็จำต้องสึกออกมาช่วยงานทางบ้านเพราะบิดาก็มาเสียชีวิตตามมารดาไป อีกคนแต่นั้นก็พอจะยืนยันได้ว่าทางนี้เป็นทางที่เหมาะสมกับตน” (จากหนังสือประวัติหลวงปู่หลอด)

จากการสัมภาษณ์แม่หงส์ สมชื่อ (ลูกสาวแม่บง กัปโก) บอกสาเหตุที่ปู่หลบหนี แม่หงส์ได้ฟังเรื่องเล่าจากแม่บง กัปโก ผู้เป็นพี่สาวที่เลี้ยงดูหลวงปู่ตอนเด็กๆ เล่าว่าหลวงปู่ได้ออกไปทำนาพร้อมพี่สาว ได้บ่นว่าแตรร้อน งานทำนาเป็นงานหนักพี่สาวได้แนะนำว่าหากไม่อยากทำนาก็ให้ออกบวชเสีย จะได้ไม่ต้องทำนา

ผู้ร่วมกาสาวพัสตร์

เมื่อความอยากจะบวชอีกครั้งยังมีอยู่ยังไม่ลบเลือนไปจากจิตใจพอทุกสิ่งทุกอย่างทางบ้านเข้าที่กันหมดแล้วสองปีต่อมาหลวงปู่จึงได้หาโอกาสที่จะปล่อยว่างงานและภาระทางบ้านเพื่อมาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในบรรพพุทธานุสาหลวงปู่เล่าว่าภายในใจนั้นคิดอยู่ตลอดเวลาว่า “ไม่เอาอีกแล้วชีวิตฆราวาสน่าเบื่อหน่ายสิ้นดี อยู่ต่อไปก็ไม่มีอนาคตที่ดีงามที่เจริญเป็นแน่ และความสุขสงบที่เคยปรารถนาจะไม่เกิดมีขึ้นได้”

พระเดชพระคุณหลวงปู่ได้ก้าวเข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัสตร์ สังกัดมหานิกาย ณ พัทธสีมา วัดธาตุหันเทาว์ ตำบลบ้านขาม บ้านเกิดของหลวงปู่ท่านเอง เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2479 ตรงกับวันจันทร์ขึ้น 15 ค่ำ เดือนสาม ปีมะโรง โดยมีพระอาจารย์ชาลี วัดโพธิ์ชัยสะอาด บ้านจิก อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี เป็นพระอุปัชฌาย์ และพระอาจารย์ขานเป็นพระกรรมวาจาจารย์และได้มาพำนักที่วัดธาตุหันเทาว์

วัดธาตุหันเทาว์ในขณะนั้นมีพระอาจารย์มหาตัน สุตตานโน เป็นเจ้าอาวาสหลวงปู่ได้เคยพูดถึงชีวิตในการบวชของพระภิกษุให้กับลูกศิษย์ฟังว่า “ผู้ที่บวชย่อมรู้สึกด้วยตนเองว่าสุขทุกข์อย่างไร คนที่ยังไม่ได้บวชนั้นยากที่จะเข้าใจได้ว่าการบวชคืออะไร ถึงแม้บางคนจะอธิบายการบวชได้อย่างละเอียดก็ตาม หรือแม้ว่าเขามีความรู้ดีเท่าผู้บวชก็ตาม เช่นเดียวกับคนหนึ่งคิดถูก และอีกคนหนึ่งนั้นไม่เคยติดคุกตารางเลย แล้วทั้งสองคนนี้ใครจะรู้เรื่องทุกข์ เรื่องความยาก ความลำบากในคุกว่า เป็นอย่างไรอย่างนี้อาจมาไม่เชื่อเลย คนที่เคยใช้ชีวิตบวชเป็นพระมาแล้ว ย่อมเข้าใจและรู้ดีมากกว่าคนที่ไม่เคยบวชทีเดียว ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่าง คงอยากจะรู้อย่างชัดเจน ต้องประสบมาด้วยตนเองจริงๆ”

เมื่อหลวงปู่บวชได้แล้วประมาณ 3 เดือน พอขึ้นเดือนมิถุนายน หลวงปู่ก็ได้มีโอกาสพบกับ พระอาจารย์มณเฑาะฐซึ่งท่านเดินทางมาจากวัดบ้านโกทาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งขณะนั้นพระอาจารย์มณเฑาะฐ ได้ 3 พรรษา และเดินทางมาพักอยู่ที่วัดธาตุหันเทวี่ได้ประมาณ 1 เดือน

ขณะที่ท่านพักอยู่ที่วัดธาตุหันเทวี่นั่นเอง หลวงปู่จึงได้มีโอกาสพบปะสนทนากับท่าน โดย ได้สนทนากับถึงหลายเรื่องหลายราวและมีอยู่เรื่องหนึ่งที่ท่านนำมาสนทนากันนั้นคือ เรื่องการเรียน โดยท่านพระอาจารย์มณเฑาะฐบอกว่า “การบวชกับการเรียนเป็นของคู่กัน ถ้าบวชแล้วไม่เรียนก็เป็นการ บวชที่ไม่สมบูรณ์ เพราะเป็นเหตุทำให้ตนหู ตาแคบ ถ้าสมัยไม่ทันการณ ยิงโลกต่อไปนับวันแต่ การศึกษาจะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น ๆ ไปมีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงเสมอ ดังนั้นเราจึงควรไปแสวงหา สถานที่ศึกษาเล่าเรียน ณ ถิ่นที่มีการศึกษาเจริญแล้วเช่นที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอุบลฯ ขอนแก่น หรือ แม้กระทั่งได้มีโอกาสสนทนากับนักปราชญ์ราชบัณฑิตอีกด้วย ซึ่งเป็นมงคลอย่างหนึ่งของชีวิตตาม แนวแห่งมงคลชีวิต 38 ประการ คือเป็นหนทางที่จะทำให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าหรือมีความสุข ความเจริญอีกด้วย”

หลวงปู่เล่าว่า “เมื่อฟังอาจารย์มณเฑาะฐยกเหตุผลมากล่าวเช่นนั้น อาตมาก็เห็นดีตามเหตุผล ของท่าน จึงตกลงกันว่า จะพากันไปศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่วัดโพธิสมภรณ์ ในตัวจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมี พระเดชพระคุณ พระธรรมเจดีย์ (จูมพนฺธุโล) เป็นเจ้าอาวาสปกครองดูแลอยู่นับว่าเป็นสำนักเรียนที่มี ชื่อเสียงที่สดในภาคอีสานในขณะนั้นก็ว่าได้”

หลังจากที่หลวงปู่กับพระอาจารย์มณเฑาะฐ ได้ตกลงคุยกันเป็นที่เรียบร้อยจึงได้พากันเข้ากราบ เรียนปรึกษาพระอาจารย์มหาตันซึ่งท่านก็อนุญาตและขออนุโมทนาด้วย ในช่วงเดือนมิถุนายน 2479 นั้นเองหลวงปู่เล่าว่าในวันที่จะเดินทางไปวัดโพธิสมภรณ์ ดูเหมือนจะเป็นช่วงประมาณบ่าย 3 โมง หลวงปู่กับพระอาจารย์มณเฑาะฐจึงได้เดินทางออกจากวัดธาตุหันเทวี่ ซึ่งการเดินทางในครั้งนั้นจะไปใน ลักษณะชุดงักไปในตัว

กรรมฐานประวัติศาสตร์

หลวงปู่ท่านได้เคยเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางไปวัดโพธิสมภรณ์ให้กับ บรรดาลูกศิษย์ฟังหลายต่อหลายครั้งว่าโดยปกติทั่วๆ ไป พระกรรมฐานที่ออกชุดงัก ท่านจะมีถุงย่าม ใบใหญ่สำหรับใส่บริวาร แล้วท่านก็สะพายถุงนั้นแค่ครั้งหนึ่งในชีวิตที่ท่านต้องกลายเป็นกรรมฐาน องค์ไหนที่จะทำเหมือนท่านอี่แล้ว ด้วยความจำเป็น สาเหตุก็คือนำการออกเดินทางไปวัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานีครั้งนี้พระอาจารย์มณเฑาะฐได้สั่งให้ท่านไปหาไม้รวกหรือไม้ไผ่ยาวราวสัก 4 - 5 สอก มาใช้ แทนไม้คานหามถุงอัฐบริวารหลวงปู่เล่าว่า “อาตมาถึงกับตกตะลึง เมื่อได้ยินพระอาจารย์มณเฑาะฐสั่ง อย่างนั้นอาตมาพยายามคิดคำนึกเหตุผลมาชี้แจงเพื่อให้เห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสมแต่ท่านก็ไม่ยอม ทำเฉย ด้วยความเกรงใจและขมขื่นใจยิ่งนัก อาตมาจึงต้องยอมปฏิบัติตามท่านสั่ง ในตอนนั้นอาตมา

คิดนะว่าทำไมหนอ อาจารย์มณฑา ท่านก็เรียนจบตั้งนักธรรมเอก แต่กลับสั่งให้อาตมาต้องทำในสิ่งที่ ผิดสมณสาธูป มันไม่ถูกไม่ควรเลยจริงๆ แต่ก็ต้องทำด้วยความข่มขืนใจ ต้องก้มหน้าก้มตาหามบริหาร ไปด้วยความละอายเป็นยิ่งนัก ซึ่งการเดินทางนั้นอาตมามีพรรษาน้อยกว่าอาจารย์มณฑา อาตมาจึงเดิน หามบริหารตามหลังท่าน”เมื่อผ่านหมู่บ้านโคหลวงปู่เล่าว่า “มีแต่ชาวบ้านก็จะแตกตื่นกันมามุงดูบ้างก็ หัวเราะด้วยความขบขัน บางคนก็พูดขึ้นว่า...นั่นครุบาทหามอิยังมาขายชะน่อย บ้าง...ครุบาทหามอิยัง มาหนอลิไปโส บ้าง ถึงแม้จะเป็นคำพูดที่ดูซื่อๆ เขาคงไม่มีเจตนาจะเยาะเย้ยถากถางก็จริงแต่คำพูดนั้น มันเสียดแทงความรู้สึกที่ข่มขืนของอาตมาจริงๆ พออาตมาคิดถึงหรือได้พูดถึงเรื่องนี้ทีไรก็อดที่จะขำ ไม่ได้ลงมีแต่อาตมารูปเดียวที่หามบริหารเพราะตั้งแต่เกิดมาจนหามบริหารและคิดว่าอนาคตก็คงจะไม่ มีเช่นกัน นึกแล้วก็อดสังเวชไม่ได้ดูแล้วก็เหมือนพวกพ่อค้าขายของอย่างที่เขาบ้านเขาเข้าใจกันจริงๆ” หลวงปู่ท่านเล่าว่าท่านก็ยังโชคดีที่เจ้าคุณเจ้าคณะอำเภอหนองบัวลำภูช่วยไว้ ไม่งั้นคงต้องหามบริหาร ไปจนถึงอุดรฯ เป็นแน่คือมีอยู่ว่าตอนที่หามบริหารไปเพื่อจะเข้าตัวอำเภอ (ตัวเมือง) หนองบัวลำภู หลวงปู่ท่านได้ขอร้องท่านอาจารย์มณฑาว่าจะเข้าเมืองแล้วขอให้ต่างคนต่างถือธงบริหารของตน เถอะแต่พระอาจารย์มณฑาท่านไม่ยอม หลวงปู่ท่านเล่าว่า “นี่แหละเหตุมันจะเกิดตอนนี้แหละ เหตุ แห่งความดีอันของพระอาจารย์มณฑาคือเราตกลงกันว่าเราจะแวะพักค้างแรมที่วัดมหาชัยซึ่งเป็นวัดเจ้า คณะอำเภอฝ่ายธรรมยุต สมัยนั้นท่านเจ้าคุณพิศาลเป็นเจ้าอาวาส นี่เจอดี ตอนนี้แหละเมื่อเดินเข้าไปใน เขตวัดมหาชัยเท่านั้นแหละท่านเจ้าคุณพิศาลคงจะเห็นอาตมาหามบริหารพะรุงพะรัง มาแต่ไกล ท่านเลย เรียกอาตมาและอาจารย์มณฑาไปอบรมเป็นการใหญ่เลยว่า” “ทำอะไร...ไม่ดูบ้านดูเมืองบ้างมีที่ไหน พระกรรมฐานหามบริหารเห็นแล้วมันน่าทุเรศจริง ๆ”หลวงปู่ท่านเล่าถึงเรื่องนี้ต่อไปอีกว่าท่านรู้สึก เจ็บใจพระอาจารย์มณฑาจริงๆที่เป็นเหตุให้ต้องถูกค่าด้วยและท่านต้องเป็นแพะรับบาปต่างๆ ที่ทั้ ทานพระอาจารย์มณฑาท่านหลายครั้ง แต่ขณะเดียวกันก็นึกดีใจว่า ดีแล้วสมใจแล้วที่ท่านเจ้าคุณฯ ได้ ช่วยค่าพระอาจารย์แทนท่าน จากนั้นก็ได้ขอความอนุเคราะห์ค้างแรมที่วัดมหาชัยหนึ่งคืน รุ่งเช้าก็ออก เดินทางต่อไปคราวนั้นอาจารย์มณฑาไม่ได้ให้ช่วยหามบริหารอีกแล้วคงรู้สึกตัวและขยาดที่จะถูกค่า เข้าอีก “คงต้องขอบพระคุณท่านเจ้าคุณพิศาลจริงๆ ที่ทำให้ท่านไม่ต้องข่มขืนใจอีก” หลวงปู่เล่าปิด ท้ายเรื่องนี้

พระอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานองค์แรก

การเดินทางในสมัยนั้นหนทางยังไม่สะดวกจำต้องใช้การเดินทางด้วยเท้าเป็นส่วนใหญ่ออก เดินทางจากวัดมหาชัยตั้งแต่เข้าผ่านไปแล้วหลายหมู่บ้านจนกระทั่งเย็น ก็มาถึงบ้านหนองบัวบาน เขต อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี จึงได้ตัดสินใจเข้าพักที่วัดป่าโคธาราม ซึ่งมีหลวงปู่อ่อน ญาณสิริ เป็นเจ้าอาวาสดูแลอยู่ในขณะนั้น

หลวงปู่และพระอาจารย์มณเฑาะว์ได้ตรงเข้าไปกราบนมัสการและขออนุญาตเข้าพักต่อท่าน หลวงปู่อ่อน ซึ่งท่านก็ได้เมตตาไต่ถามถึงวัตถุประสงค์ที่มาและที่ไป พอทราบเรื่องดีแล้ว ท่านก็ยังเมตตาเทศนาอบรม และสอนเจริญภาวนาเบื้องต้นแก่หลวงปู่และพระอาจารย์มณเฑาะว์ หลวงปู่เล่าว่า “อาตมายังจำคำสอนของพระอาจารย์อ่อนได้ดีท่านสอนว่า ขอให้หมั่นพิจารณาดูกายของเรานี้เป็นหลักสำคัญ ร่างกายของเราคือ ขันธ์ 5 นี้ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทุกอย่างนี้มีอยู่ ในร่างกายเราทั้งหมดโดยให้พิจารณาแยกแยะออกเป็นส่วนๆ เป็นเรื่องๆ ไปถึงเดี๋ยวนี้อาตมาก็ยังไม่เคยได้ยินว่ามีพระรูปไหน รูปได้แก่สิ่งที่เรามองเห็นด้วยตาเนื้อ คือปรากฏให้เห็นรับรู้ได้ที่ตา ถ้าเรตาบอดก็จะมองไม่เห็นรูป แต่ถึงแม้เราจะมองเห็นหรือไม่ รูปมันก็จะอยู่อย่างนั้นเราในฐานะที่เป็นศิษย์ของพระตถาคตและคือนักปฏิบัติธรรม จำเป็นต้องรู้จักรูปในขันธ์ 5 ให้ละเอียดพอสมควรจึงจะได้ชื่อว่าคือนักปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงรูปนี้แหละคือนิมิตหมายที่พวกเราต้องนำมาเอามาแยกแยะให้ละเอียดว่ามันเป็นอย่างไร เมื่อปรากฏขึ้นมาแล้วรูปนั้นคงอยู่เป็นรูปตลอดได้ไหม?...สิ่งที่มีวิญญาณ เมื่อปรากฏขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไหม?... คงทนอยู่ไหม?... แล้วทำไมเราจึงไปติดอยู่ในรูปที่ไม่มั่นคงนั้นเราเป็นคนโง่หรือเปล่า รูปมันจะสลายหรือจืดจาง อัมภักคณ์อย่างไรมันก็ไม่สามารถอยู่กับเราได้ตลอดไป ดังนั้นเราไปติดข้องอยู่ทำไม มันไม่ได้ให้อะไรกับเราเลยถ้าเรามัวไปติดยึดอยู่ในรูปมันก็หยาบคายแต่ภพแต่ชาติให้เราต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่นั่นเองส่วนเวทนาซึ่งเป็นข้าศึกของเรานั้นก็ไม่มีอะไรแน่นอน ประเดี๋ยวมันก็เรียกว่าสุขเวทนามันเป็นมันเกิดขึ้นภายในจิตโดยลำพัง ประเดี๋ยวทุกข์เรียกว่าทุกข์เวทนา มันเกิดขึ้นมาเองบ้างบางครั้งเราก็เรียกเรื่องหามันบ้าง ฉะนั้นเราจึงต้องพิจารณาดูเวทนา คือการเสวยอารมณ์ในขณะนั้นๆ ให้ละเอียดเมื่ออารมณ์สุขเกิดขึ้น ก็อย่าไปติดใจกับมันถ้าเกิดอารมณ์ที่เป็นทุกข์ก็อย่าไปทุกข์มัน จงทำใจให้เป็นกลางๆ จนจิตเราเกิดเป็น อุเบกขาเวทนา คือวางเฉยในอารมณ์ที่สุขและเป็นทุกข์เรื่องของสัญญา คือ การจำได้หมายรู้ ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญมากทีเดียวคือเมื่อทุกข์เกิดขึ้นก็ทำหน้าที่จำหมายเอาไว้ แต่ทุกข์มิได้เกิดขึ้นตลอดเวลา สัญญาเป็นธรรมชาติ ทำหน้าที่จดจำทุกข์หรือว่าสุขเอาไว้ต่างหากส่วนสังขารนั้นคือความปรุงแต่งทางจิตของผู้คิดผู้นึก เป็นความคิดดีบ้างพอจดจำขึ้นมาแล้ว จิตก็คิดปรุงแต่งไปต่างๆ นานา หากทางระดับได้ยากสำหรับข้อสุดท้าย คือ วิญญาณก็เป็นธรรมชาติสำหรับรับรู้อารมณ์ที่เข้ามากระทบ เป็นส่วนที่รู้แจ้งในอารมณ์ที่เข้ามาทางอายตนะทั้ง 6 มีการเห็นการได้ยินเป็นต้น เรียกว่า วิญญาณ 6 คนเราส่วนมากถูกตัวสัญญาเป็นเครื่องปิดบังใจ ทำให้หลงใหลไปตามกระแสโลก ฉะนั้นเราจึงต้องฝึกฝนปัญญาเพื่อให้รู้ให้ทันมายาของขันธ์ทั้ง 5 เท่านั้นการที่เราไม่รู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้ เพราะว่าเราไม่ได้กำหนดในสิ่งทั้ง 5 นี้ จึงไม่รู้ว่าการเกิดดับของคอนั้นมีปรากฏอยู่ตลอดเวลา ละเอียดมากนะ หากที่จะกำหนดจิตให้ตามรับรู้ถึงความ เป็นไปได้อย่างตลอดเวลา ซึ่งเป็นของละเอียดมากเพราะการที่เราจะสู้รบกับกิเลสให้ชนะได้นั้น เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและทำได้ยากแต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะถ้าเรามัวแต่ปล่อยยให้กิเลสมันย่ำยีตัวเรา

อยู่ที่เท่ากับยอมแพ้มันเบะก็เท่ากับเราไม่ได้ทำอะไรให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเราเองเลยไม่รู้จักกิเลส ก็ยอมถูกรอบงาและหลงอยู่ในวังวนแห่งวัฏสงสารนี้ตลอดไปอย่างไม่สิ้นสุด” หลวงปู่ได้กล่าวว่า “สำหรับหลวงปู่อ่อน ญาณสิรินี้ อาตมาถือว่าท่านเป็นอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานรูปแรกของอาตมาเลย ในครั้งนั้นอาตมาน้อมรับคำเทศนาของท่านด้วยความซาบซึ้งและ ปีติใจเป็นอย่างมาก ยังคงอยู่ในห้วงลึกของจิตใจอาตมาจนทุกวันนี้” รุ่งเช้าหลวงปู่และพระอาจารย์มณเฑาะฐา จึงได้กราบลาท่านหลวงปู่อ่อน เพื่อออกเดินทางต่อไปมุ่งหน้าไปยัง อำเภอเมืองอุดรธานี หลวงปู่และพระอาจารย์มณเฑาะฐาได้เดินทางมาถึง วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานีในเดือนกรกฎาคม ปี 2479 แจ้งความจำนงค์ขออยู่ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมที่สำนักวัดโพธิสมภรณ์ โดยสมัครเข้าเรียนนักธรรมและพระบาลี ต่อมาได้ลาออกจากการเรียนพระบาลี เหลือแต่นักธรรมเพียงอย่างเดียว เนื่องจากต่างนิกายกับทางคณะสงฆ์วัดโพธิสมภรณ์ทำให้หลวงปู่มีส่วนร่วมทำสังฆกรรม เช่นการลงประชุมฟังพระปาฏิโมกข์ ทำให้ไม่สะดวกและไม่สบายใจ ดังนั้นหลวงปู่จึงขอแปรญัตติเป็นพระธรรมยุตินิกาย โดยได้ติดตามท่านเจ้าคุณจูมไปทำการแปรญัตติที่วัดทุ่งสว่าง เมืองหนองคาย เนื่องจากท่านเจ้าคุณพระเทพกวี (จูม) ท่านขึ้นไปตรวจราชการคณะสงฆ์ที่จังหวัดหนองคายหลวงปู่ได้แปรญัตติเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2479 โดยมีท่านพระครูเทพกวี (จูม) เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านพระครูศาสนูปการวัดโพธิสมภรณ์ เป็นพระกรรมจารย์ และท่านพระครูประสาทคณาภิกิจ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ได้รับฉายา “ปโมทิตโต” หมายถึง ผู้มีความบันเทิง ผู้ปลื้มใจ ผู้มีใจอันเบิกบาน ซึ่งขณะนั้นหลวงปู่มีอายุครบ 21ปีหลังจากทำการแปรญัตติ เป็นที่เรียบร้อยหลวงปู่จึงได้กลับมาพำนักอยู่ที่วัดโพธิสมภรณ์ตามเดิม ได้มีโอกาสรับฟังการอบรมธรรมะจากพ่อแม่ครูบาอาจารย์รูปสำคัญ ในวงพระกรรมฐาน สายพระอาจารย์มั่นหลายรูป เช่น เจ้าพระสมเด็จพรมหาวิริวงศ์ (ติสโส อ้วน) พระอาจารย์ เทศก์ เทศสุริสี พระอาจารย์ อ่อน ญาณสิริและพระอาจารย์อ่อน ธมมธโร อยู่วัดโพธิสมภรณ์ จนถึงเดือน มิถุนายน 1481 หลวงปู่ได้เดินทางกลับไปยังวัดธาตุหันเทาว์ ขณะเดินทางกลับบ้านเกิดหลวงปู่ก็ได้แวะเข้ากราบคารวะท่านเจ้าคณะอำเภอหนองบัวลำภูฝ่ายธรรมยุต คือ ท่านเจ้าคุณพิศาลเถระท่านเจ้าคุณทราบว่หลวงปู่เรียนจบนักธรรมตรีแล้ว พอที่จะช่วยเป็นครูสอนนักธรรมตรี ซึ่งขณะนั้นกำลังขาดแคลนครูท่านจึงได้ขอร้องให้หลวงปู่จำพรรษาที่วัดธาตุหันเทาว์ เพื่อเป็นครูสอนนักธรรม หลวงปู่จึงรับคำชวนอยู่ช่วยสอนนักธรรมตรี จนสอนธรรมสนามหลวง ปี 2481 แล้วเสร็จจึงได้เดินทางกลับวัดโพธิสมภรณ์ เพื่อมาศึกษานักธรรมโท และสอบได้ในปีนั้นเองจากนั้นก็ได้สมัครสอบนักธรรมชั้นเอกในปีต่อมา

พรรษาที่ 1 - 3 อยู่ที่วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี ข้อคิดที่หลวงปู่ได้จากท่านเจ้าคุณพระอุปัชฌาย์ (จูม) “คนเราจะได้ดีต้องมีหลักตั้งเป็นภายนอกเรียกว่าหลักฐาน คนที่ไร้หลักฐานก็อยู่อย่างเลื่อนลอย ไม่มีที่อยู่ที่อยู่ ไม่มีที่ที่พามาหากิน หลักฐานข้างในถ้าจำเป็นก็ต้องมีก็ต้องให้จิตใจอยู่อย่างมีอุดมคติที่มั่นคง และแน่วแน่ อย่าให้จิตใจโลเล เหลาะแหละเหลวไหล

“การปฏิบัติตามมรรค 8” แม้ว่าเราจะยังไม่ถึงจุดสุดยอดแห่งปลายทางก็ตามแต่เราก็ได้เชื่อว่าเป็นผู้เดินถูกทางหรือเป็นผู้เดินเข้าไปใกล้ศูนย์แห่งความสุขที่แท้จริงเข้าไปเรื่อยๆ หากพยายามเดินต่อไปโดยไม่หยุดแม้จะช้าๆ แบบคืบคลานก็ยังดีกว่าคนที่เดินอยู่กับที่หรือดีกว่าคนที่ผิดพลาดทาง มรรค 8 เป็นสิ่งที่ต้องเจริญ หรือฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดมีในตนถ้าเพียงแค่อ่านในพระไตรปิฎกจนแตกฉานก็ไม่มีทางหมดทุกข์ได้เหมือนคนที่รู้หลักในการหาทรัพย์เพื่อเป็นเศรษฐกิจแต่ไม่ปฏิบัติตามหลักการนั้นก็ไม่มีทางเป็นเศรษฐกิจได้อยุ่นั่นเอง

พรรษาที่ 4 (พ.ศ.2483) ธุดงค์ครั้งแรกเดินทางจากอุตรธานีจรกระทั่งถึงอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พักที่วัดสามัคคีพัฒนาและได้จำพรรษาที่ 4 พ.ศ.2583 หลวงปู่ได้ตั้งสัจจะปาวธนา ถือ เนลัชชิก (อาการ สาม ยืน เดิน นั่ง) ทุกคืนวันพระเริ่มจาก 6 โมงเย็นจนสว่างไม่ยอมให้หลังและพื้นเลย

พรรษาที่ 5-7 (พ.ศ.248-2486) อานิสงค์ของการท่องปาติโมกข์ จำพรรษาที่วัดเกาะแก้ว ตำบลน้ำเอี้ยอำเภอหล่มสักจังหวัดเพชรบูรณ์ หลวงปู่ได้พากเพียรพยายามท่องปาติโมกข์ให้ได้เพื่อว่าในวันออกพรรษาไม่ว่าจะเป็นฉันในบ้านงานต่างๆแต่ข้อวัตรของภิกษุไม่ว่าบิณฑบาตกวาดลานวัด ทำวัตรสวดมนต์ปฏิบัติภาวนายังทำอย่างสม่ำเสมอท่านเริ่มท่องจำพระปาติโมกข์ตั้งแต่ 9 โมงเช้าเรื่อยไป 5 โมงเย็นทำวัตรเย็นแล้วก็ท่องต่อไปทำอย่างจริงจังอย่างนี้ทุกวันตลอดพรรษาและท่านก็ทำได้สำเร็จสามารถท่องได้จบก่อนจะถึงวันออกพรรษาในขณะที่หลวงปู่ได้ท่องในแต่ละวันได้มีชายชราคนหนึ่งชื่อไทยได้เดินผ่านกุฏิหลวงปู่เพื่อไปส่งข้าวให้ลูกที่ไปทำนาทุกๆวันชายชราผู้ที่เฝ้าคนไม่สนใจในศาสนาไม่มีความเลื่อมใสศรัทธาแต่เมื่อเห็นความเพียรพยายามท่องปาติโมกข์ของหลวงปู่ตลอดพรรษาจึงทำให้ชายชราเกิดความเลื่อมใสและตัดสินใจเข้าวัดฟังธรรมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเมื่อออกพรรษาหลวงปู่กลับมายุ่วที่วัดสามัคคีพัฒนาเช่นเดิม และเดินธุดงค์ไปในพรรษาที่ 6 จำพรรษาที่วัดโนนนิเวศน์ พรรษาที่ 7 จำพรรษาที่วัดป่าช้าบ้านเชียง

พรรษาที่ 8 (พ.ศ.2487) พ.ศ.2487 ได้พบผู้เป็นบิดา แห่งกองทัพธรรม (พระบูรพาจารย์) เดินทางไปกราบคารวะหลวงปู่ที่วัดป่าบ้านโคก ปัจจุบันคือวัดป่าวิสุทธิธรรมอำเภอโคกสีสุพรรณ จังหวัดสุพรรณบุรีที่หลวงปู่ได้รับจากหลวงปู่ในวันแรกมีใจความว่า“สิ่งทั้งหลายล้วนมีเหตุเป็นแดนเกิด เหตุทั้งหลายล้วน มาจากใจ ใจจึงเป็นมหาเหตุ หากใจดี ใจสูง ใจประเสริฐ การทำ การพูด ก็พลอยดีและประเสริฐไปด้วย ดังนั้นจึงควรดูแลอบรมใจของคนให้ดี เพื่อให้ใจเป็นเหตุแห่งพฤติกรรมที่ดี พรรษาที่ 8 จึงจำพรรษาที่วัดป่าโคกพร้อมกับหลวงปู่ ณ ภูริทัตโต อำเภอโคกสีสุพรรณ จังหวัดสุพรรณบุรี

พรรษาที่ 9-10 (พ.ศ.2488-2589) พรรษาที่ 9 ที่วัดป่าบ้านหนองบัว พรรษาที่ 10 ที่ วัดป่าบ้านลำเส้นอยู่ในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

พรรษาที่ 11-13 (พ.ศ.2490-2492)

- พรรษาที่ 11 จำพรรษาที่วัดป่าโรงธรรมสามัคคี อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
 พรรษาที่ 12 ป่าช้าใกล้บ้านสันชะยอม
 พรรษาที่ 13 ถ้ำพระสบาย จังหวัดลำปาง
 พรรษาที่ 14-15 (พ.ศ.2493-2494)
 พรรษาที่ 14 ถ้ำอินทร์โงง อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง
 พรรษาที่ 15 วัดสันติสุขาราม อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง
 พรรษาที่ 16-32 (พ.ศ.2495-2511) เริ่มก่อสร้างวัดนฤมลวัฒนา สร้างวัดนฤมลวัฒนา
 พรรษาที่ 16-18 จำพรรษาที่สำนักสงฆ์นฤมลวัฒนา พ.ศ.2495 - 2497
 พรรษาที่ 19-20 จำพรรษาที่วัดป่าศรีสว่างบ้านขาม พ.ศ.2498 - 2499
 พรรษาที่ 21 จำพรรษาที่วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2500
 พรรษาที่ 22 จำพรรษาที่วัดนันทวนาราม อำเภอดงเจน จังหวัด ลำปาง พ.ศ.2501 (วัดสันติสุขาราม)
 พรรษาที่ 23 จำพรรษาที่วัดนฤมลวัฒนา พ.ศ.2502
 พรรษาที่ 24 จำพรรษาที่วัดอโศการาม พ.ศ.2503
 พรรษาที่ 25-26 จำพรรษาที่วัดนฤมลวัฒนา พ.ศ.2504 - 2505
 พรรษาที่ 27-29 จำพรรษาที่วัดอรุณยูวาลี หนองคาย พ.ศ.2506 - 2508
 พรรษาที่ 30-32 จำพรรษาที่วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ พ.ศ.2509 - 2511
 พรรษาที่ 33- ปัจจุบัน (พ.ศ.2512-ปัจจุบัน)

จำพรรษาที่วัดสิริกมลवास (วัดใหม่เสนา) กรุงเทพฯ เขตลาดพร้าวในขณะที่หลวงปู่จำพรรษาอยู่ที่ต่างๆ หลวงปู่ก็จะแวะเวียนมา ณ วัดป่าศรีสว่าง อยู่เป็นประจำ เป็นผู้นำสร้างเสนาสนะภายในวัดศรีสว่างมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นศาลาการเปรียญไม้หลังเก่าที่รื้อถอนไปแล้วหรือพระอุโบสถหลังปัจจุบันที่ใช้ชั้นล่างเป็นศาลาการเปรียญที่ก่อสร้างแล้วเสร็จในปีพ.ศ.2523 กุฏิ หรือ โรงครัวแม้กระทั่งน้ำประปาไฟฟ้าภายในบริเวณวัดกำแพงรอบๆวัดนอกจากนั้นหลวงปู่ยังมีเมตตาช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านในหลายๆเรื่องอาทิเช่น ทำถนน ทำน้ำประปาไถ่ชีวิตโคกระบือจากโรงฆ่าสัตว์นำ มาให้ชาวบ้านได้ใช้ในการทำไร่นาแจกทุกการศึกษาให้แก่นักเรียนพร้อมทั้งหลวงปู่ได้จัดให้มีมูลนิธิของหลวงปู่แจกเบี้ยในแต่ละปีมาจัดสรรเป็นทุนการศึกษาให้กับนักเรียนภายในตำบลบ้านขามและบ้านใกล้เคียง ทุกครั้งที่เดินทางกลับมาที่วัดป่าศรีสว่างบ้านขามหลวงปู่จะนำชาวบ้านทำบุญรวมญาติเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องพ่อแม่ที่ล่วงลับไปแล้ว หลวงปู่หลอด ปโมทิโต มีโรคประจำตัวคือหอบหืด และได้อาพาธหนักเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2547 เข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลวิชัยยุทธ กรุงเทพฯ จนกระทั่งวันที่ 7 กรกฎาคม 2552 ได้มรณภาพ รวมสิริอายุ 93 ปี 6 เดือน 28 วัน 73 พรรษา ก่อนหน้าที่จะมีพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานไว้ที่ปโมทิ

ตะเจดีย์เมื่อถึงงานวันเกิดของหลวงปู่หลอด ปโมทิต จะมีการจัดงานมูทิจิตที่วัดใหม่เสนานิคม (สิริกมลवास) กรุงเทพฯ ชาวบ้านขามและบ้านใกล้เคียงก็จะเหมารถบัสลงมาร่วมงานที่กรุงเทพฯ หลังจากฉลองเจดีย์ในปี พ.ศ.2545 และมีงานประเพณีมัสการพระบรมสารีริกธาตุครั้งแรกปี พ.ศ. 2546 กำหนดเอาพร้อมกับงานบุญมหาชาติ ปี พ.ศ.2547 กำหนดเอาวันที่ 11-12 เมษายน เพื่อให้ลูกหลานที่เดินทางจากกรุงเทพฯ ได้มาร่วมบุญ แต่มีปัญหาว่าแต่ละครอบครัวก็อยากอยู่กับครอบครัว เป็นส่วนใหญ่เพราะมาบ้านเทศกาลสงกรานต์ ปี พ.ศ.2548 จึงมีการปรับเปลี่ยนใหม่โดยพระอาจารย์ วิวัฒน์ อัครธัมโม เจ้าอาวาสวัดป่าศรีสว่างได้มีแนวคิดจัดงานมัสการพระบรมสารีริกธาตุและงาน มูทิจิตสักการะวันคล้ายวันเกิดของหลวงปู่หลอดไปพร้อมกัน เพื่อให้ชาวบ้านได้เกิดบุญสองบุญ พร้อมกันโดยไม่ต้องเสียค่ารถเดินทางลงมาร่วมงานที่กรุงเทพฯ จึงได้กำหนดเอาวันที่ 9 ธันวาคม วันเกิดหลวงปู่เป็นวันรวมทำบุญตักบาตรในเช้าวันที่ 10 ธันวาคม (หนึ่งวันที่ 10 ธันวาคม เป็น วันหยุดราชการเพราะเป็นวันรัฐธรรมนูญ) จึงได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดีเพราะเป็น วันหยุดราชการมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น นับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงได้มีการจัดงานติดต่อกันมาเป็น ระยะเวลา 4 ปี มีการพัฒนากิจกรรมให้เกิดบุญยิ่งขึ้นไปเช่น นิมนต์พระเท่ากับอายุของหลวงปู่ หลอดบวชหนึ่งหรือในปีที่ในหลวงมีพระชนมายุครบแปดสิบพรรษาก็นิมนต์พระแปดสิบเอ็ดรูปรับ บิณฑบาต ในปี 2551 ได้จัดงานจากวันที่ 5-10 ธันวาคม 6 วัน 5 ค่ำ มีการปฏิบัติธรรมและ รักษาศีลโดยมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 150 คน เข้าร่วมกิจกรรมนิมนต์พระวิทยากร จากวัดภูย่าอู่ (อภิญญาเทสิตธรรม) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณค่าอาหารจากผู้มีจิตศรัทธา ทั่วไปและงบประมาณจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นเงิน 10,000 บาท ปี 2551 หลวงปู่อายุ 93 ปีจึงนิมนต์พระรับบิณฑบาต 94 รูปโดยเริ่มเดินแถวจากศาลาการเปรียญได้ อุโบสถ เดินไปทางทิศตะวันออกขึ้นถนนข้างกุฏิหลวงปู่ เดินขึ้นทิศเหนือไปยังปโมทิตะเจดีย์อ้อมมา ด้านหน้าปโมทิตะเจดีย์ ลงถนนด้านหน้าประตูเข้าวัด แล้วเดินเข้าศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก จากนั้นจะเดินไปรับอาหารที่เจ้าภาพผู้มีจิตศรัทธาได้ตั้งโต๊ะไว้พระภิกษุสงฆ์สามเณรจะเข้าแถวตัก ก่อนจากนั้นจึงจะเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรมต่อด้วยผู้มีจิตศรัทธาที่มาร่วมงานทั่วไปใน ขณะที่พระภิกษุสามเณรกำลังฉันภัตตาหารก็จะมีพิธีมอบทุนการศึกษาออกผลมูลนิธิหลวงปู่หลอด โดยเชิญผู้นำหมู่บ้านเป็นตัวแทนมอบทุน โดยมีโรงเรียนทุกโรงเรียนในตำบลบ้านขามเข้าร่วมและ โรงเรียนบ้านวังน้ำขาวชนูปถัมภ์ที่อยู่ใกล้เคียงเสร็จพิธีรับประทานอาหารร่วมกัน ในการรับส่งพระที่ มาร่วมตักบาตรจะได้รับความอนุเคราะห์สารพัดจากเจ้าบุญทั้งที่เป็นลูกหลานหลวงปู่และผู้มีจิต ศรัทธาทั่วไปรับเป็นเจ้าภาพรับส่งให้

การจัดงานมัสการพระธาตุหาญเทว

วิธีการจัดงาน

จะมีการประชุมปรึกษาหารือหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านก็จะเก็บเงินเพื่อใช้จ่ายในการจัดงาน เตรียมสถานที่ ทำความสะอาดอุปกรณ์ต่างๆที่ต้องใช้จัดงาน ในครั้งอดีจะมีเฉพาะการสวดมนต์ แห่งพระเวส ฟังเทศน์ ต่อมาได้มีมหรสพสมโภชตลอดคืน ทั้ง2คืน เริ่มจากมีหมอลำกลอน โดยใช้กระบองจุดส่องให้หมอลำได้มีแสงสว่าง ต่อมาเมื่อมีความเจริญก้าวหน้ามีเครื่องทำไฟ และสุดท้ายมีไฟฟ้า มีการว่าจ้างภาพยนตร์ หมอลำ มวย รำวง ชิงช้าสวรรค์ สอยดาว ปิดทองพระ หนุ่มสาวจะมาช่วยกันค้ายहु้ลานวัดให้สะอาดหาบน้ำกินน้ำใช้ใส่โอ่ง ทำดอกไม้เพื่อประดับตกแต่งให้สวยงาม และจำหน่ายมีการแสดงของนักเรียนในคืนแรก ผู้สูงอายุก็จะจักรสานเตรียมทำอุปกรณ์ สอยดาวเพื่อหาเงินเข้าวัด หนุ่มสาวก็จะทำดอกไม้เพื่อที่นำไปจำหน่ายให้กับผู้คนที่มาเที่ยวชมงานในคืนวันงาน ปีพ.ศ.2528 มีการรำนูชาของเยาวชนหญิงในวันขึ้น 15 ค่ำของทุกปี ปีพ.ศ.2530 เป็นปีที่ฉลองการซ่อมแซมปรับปรุงองค์พระธาตุที่ร้าง ทาสีกำแพงแก้วพระครูวิสิษฐ์ เติยาพิทักษ์

มีแนวคิดให้นักเรียนร่วมรำนูชาในตอนเช้าวันเปิดงาน ปี พ.ศ.2545 เริ่มมีการจัดทำโรงทานให้กับผู้เดินทางมาร่วมงานตามกำลังศรัทธาไม่มีการบังคับแต่อย่างใด นอกจากการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี ยังจัดงานบุญมหาชาติขึ้นพร้อมๆ กัน คือในวันขึ้น 14 ค่ำ จะมีขบวนแห่พระเวสสันดร เข้มเมือง วันขึ้น 15 ค่ำจะมีการฟังเทศน์สามกษัตริย์ และแห่กันหลอน นำปัจจัยถวายวัด ชาวบ้านจะเตรียมอาหารคาวหวานไว้ต้อนรับแขกที่บ้านของตนเองด้วย

การจัดงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ มูทิดาสักการะวันคล้ายวันเกิดหลวงปู่หลอดปโมทิโตมิ กระบวนการดังนี้ กำหนดให้วันคล้ายวันเกิดหลวงปู่หลอด ปโมทิโตวันที่ 9 – 10 ธ.ค. ของทุกปีเป็นวันรวม

เตรียมงาน

- ชาวบ้านมีการประชุมปรึกษาหารือ ไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆ ใครจะเข้าร่วมตามจิตศรัทธา มีการประชุมล่วงหน้าประมาณ 1 เดือน
- ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ จะเป็นการเตรียมงาน โดยทำความสะอาด บริเวณต่างๆ รอบๆ บริเวณวัด รวมทั้งสถานที่ในการประกอบศาสนกิจ
- จัดเตรียมหาเต็นท์เพื่อกางไว้สำหรับผู้ใจบุญที่มาจัดทำโรงทาน
- ประกาศเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมปฏิบัติธรรม และจัดทำโรงทานผ่านเสียงตามสายตามหมู่บ้านในตำบลบ้านขามและตำบลใกล้เคียงและผ่านวิทยุกระจายเสียง
- นิมนต์พระวิทยากร เพื่อให้ธรรมะ ในคืนวันที่ 9 ธ.ค. ครั้งละ 3 รูป

- พระนิมนต์พระภิกษุ สามเณร จากวัดต่าง ๆ เพื่อร่วมบิณฑบาต ในวันที่ 10 ธันวาคม (จะนิมนต์พระเท่ากับอายุหลวงปู่หลอด)

วันงาน วันที่ 9 ธันวาคม 2551

เวลา 07.00 น. มีการจัดทำโรงทานตลอดวันกระทั่ง เวลา 15.00 น. ชาวบ้านที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมเดินทางมาลงทะเลเบียน

เวลา 18.00 น. เริ่มสวดมนต์เย็น

เวลา 19.00 น. พิธีบูชาพระบรมสารีริกธาตุ สักการะองค์หลวงปู่หลอด เวียนเทียนรอบ ๆ ปโมทิตะเจดีย์ จำนวน 3 รอบ ขณะเวียนเทียนจะมีการสวดมนต์บทสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

วันที่ 10 ธันวาคม 2551

เวลา 20.00 น. ของวันที่ 9 ธันวาคม ถึง เวลา 04.00 น. สวดทิพยมนต์ ฟังธรรมเทศนาสลับกับการพักครึ่งละ 30 นาที

เวลา 07.00 น. ชาวบ้านจะทำข้าวปลาอาหาร จัดโรงทานและตั้งโต๊ะเพื่อถวายบิณฑบาต ทำพิธีสวดมนต์ไหว้พระถวายภัตตาหาร จตุปัจจัยไทยธรรม

เวลา 07.30 น. พระภิกษุ สามเณร รับบิณฑบาต ฉันทภัตตาหาร

เวลา 08.00 น. พิธีมอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนจากเงินดอกผลมูลนิธิหลวงปู่หลอด

ในการจัดงานในแต่ละปีจะไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ งบประมาณ แล้วแต่จะมีการบริจาคตามกำลังศรัทธา

คุณค่าที่เกิดกับชุมชนในอดีต

คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากทำเลที่ตั้งหมู่บ้านขามศรีมงคล มีแหล่งน้ำอยู่ใกล้ๆ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา จึงมีความอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว จากการที่ชาวบ้านบรรพบุรุษ เคยได้รับฟังพระธรรมเทศนาของหลวงปู่มั่นซึ่งเป็นพระอริยะเจ้าผู้มีความเมตตาอย่างสูงส่ง ชาวบ้านได้นำหลักธรรมคำสอนมาปฏิบัติตักทอดจากรุ่นสู่รุ่น และยังมีหลวงปู่หลอดเป็นผู้สืบทอดคำสอนเป็นแนวทางให้กับชาวบ้านอีกต่อหนึ่ง ดังนั้นหมู่บ้านนี้จึงตั้งอยู่ในสัมมาทิฐิ ขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดออม ครอบครัวจะอยู่ด้วยกันครบทั้งพ่อแม่ลูกปู่ย่าตายาย มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง

คุณค่าด้านสังคมวัฒนธรรม

สังคมจะเป็นสังคมชนบทที่รักษาอัตลักษณ์สองคลองสิบสี่รักษางานบุญประเพณีต่างๆ อย่างเคร่งครัด โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ หากเว้นช่วงระยะทำนา จะชอบสนุกสนาน เช่น งานบุญบั้งไฟ จะเป็นที่เลื่องลือไปทั่วจังหวัด เป็นสังคมชนบทอย่างแท้จริง

คุณค่าด้านจิตใจ

ในยุคโบราณจะมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เชื่อในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ โดยเฉพาะใครที่ล่วงเกิน เข้าไปใกล้กับบริเวณองค์พระธาตุ จะเสียดังหรือตัดต้นไม้ทำลายธรรมชาติไม่ได้ จะต้องมีอันเป็นไป ใครผ่านไปมาจะต้องเก็บดอกไม้สักการะ โดยเฉพาะในวันพระ 8 ค่ำ หรือ 14,15 ค่ำ

เมื่อวันเวลาเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนามีมากขึ้นผู้คนต่างเร่งรีบในการประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาในการเข้าวัดฟังธรรม ความเชื่อต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ แต่ยังคงมีเอกลักษณ์ในด้านความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

คุณค่าที่เกิดกับชุมชนในปัจจุบัน

ในด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากชุมชนขามธาตุศรีมงคล เป็นชุมชนที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ชาวบ้านมีนิสัยขยันประหยัดอดออม มีตลาดชุมชนขายโดยคนในชุมชน โดยการปลูกผัก หาลาถา เลี้ยงไก่ หรือสิ่งของที่หาได้ในชุมชน นำมาจำหน่ายแลกเปลี่ยน ผลจากการเก็บออมส่งผลให้เกิดธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มโรงสีชุมชน ฯลฯ เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งพออยู่พอกิน

จากการที่ส่วนใหญ่เป็นคนขยันเสรีจากการทำนาหลายครอบครัวก็ปลูกอ้อย หรือไปรับจ้างทำงานในตัวจังหวัด อีกส่วนหนึ่งก็ทำงานราชการในตัวจังหวัด เช่นที่ศาลากลางจังหวัดหนองบัวลำภู โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพครู และทำงานที่ต่างจังหวัดต่างประเทศก็มี จะกลับบ้านในวันงานบุญประเพณี พร้อมนำผ้าป่ามาทอดถวายที่วัด หากใครที่ไม่ได้กลับบ้านก็จะฝากเงินมาร่วมทำบุญ ส่วนชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนต่างเสียสละทรัพย์สินและสิ่งของ ส่วนใหญ่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ตะกร้า ไม้คาน ไซ กระด้ง ผ้าขาวม้า ผ้ามัดหมี่ เป็นของเพื่อให้คนสอยดาว(จับสลาก)และยังบริจาคเงินเพื่อจ้างมหรสพในงานได้อย่างมีสีสัน นำพาให้มีคนมาร่วมงานอย่างคับคั่ง ทำให้ได้เงินสมทบทำบุญมากกว่าทุกๆ ปี ส่วนชุมชนใกล้เคียงเมื่อเห็นความสามัคคีของคนในชุมชน เกิดความศรัทธามาร่วมทำบุญ โดยจัดทำภัตตาหาร(เงินบริจาค)มาร่วมทอดถวายในงาน แม้ลูกหลานที่ทำงานต่างจังหวัด ยังชักชวนเพื่อนร่วมงาน หรือเจ้าของบริษัท

มาร่วมทำบุญ สร้างพระอุโบสถและเมรุให้กับชุมชน ชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงต่างพร้อมใจกันจัดทำโรงทานไว้ต้อนรับผู้มาร่วมทำบุญอย่างล้นหลาม

คุณค่าด้านสังคมวัฒนธรรม

จากการที่เยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ และปโมทิตะเจดีย์ มีผลเกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเยาวชนในปีนี เยาวชนได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกับผู้ใหญ่ แม้ในพิธีเวียนเทียน ทำหน้าที่เป็นต้นเสียงในการสวดสรรเสริญพระรัตนตรัยในขณะประกอบพิธีเวียนเทียน ซึ่งมีเยาวชนให้ความสนใจเข้าร่วมเวียนเทียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องมาช่วยงานที่วัด จึงไม่รวมกลุ่มกันดื่มสุราที่บ้านของตนเองเหมือนเช่นทุกปี แต่ยังรวมกลุ่มรวบรวมเงินในกลุ่มเยาวชนร่วมจัดทำโรงทาน และปรับพฤติกรรมด้านการแต่งกายอย่างมิดชิดในการเข้าร่วมงานที่วัด เยาวชนยังร่วมร่ำบูชาในพิธีเปิดงานและในวันงานคืนที่สอง ปีนี้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้าน ร่วมร่ำบูชาด้วย แม้วางชาวบ้านที่ผู้ใหญ่ได้สืบสานคงไว้เพื่อหาเงินสมทบทำบุญยังได้รับความร่วมมือจากเยาวชนร่วมสนุกสนานและเล่นดนตรี

คุณค่าด้านจิตใจ

ความเชื่อมั่นในศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนชาวมงคล และชุมชนใกล้เคียง คำสอนของหลวงปู่หลอด ปโมทิต นำพาให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ มีความคิดสร้างสรรค์ สู้จิตสำนึกรักบ้านเกิดของคนในชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงมีงานบุญต่างๆ อย่างมากมาย เช่น ทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ 1 มกราคม ทำบุญตักบาตรในวันสงกรานต์ 13 เมษายน และทำบุญตักบาตรในวันแม่ 12 สิงหาคม ชาวบ้านทั้งห้าหมู่บ้านจะรวมใจกันจัดร่วมกันเป็นประจำทุกๆ ปี ณ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา ชุมชนมีความตระหนักในการจัดงานประเพณี เช่น งานรำลึกบูรพาจารย์ นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ณ ปโมทิตะเจดีย์ ในวันที่ 9-10 ธันวาคม 2552 ที่ผ่านมามีแตกต่างจากทุกปีที่เคยจัด คือไม่มีการประชุมแต่เมื่อถึงวันงาน ก็จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ชุมชนยังให้ความสนใจในการปฏิบัติธรรม ที่วัดธาตุหาญเทาว์ในงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ ในวันที่ 28-30 มกราคม 2553 มีการจัดปฏิบัติธรรม ในคืนวันแรกของงาน และจะจัดให้เป็นประเพณีต่อไปทุกปี จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ประวัติพระธาตุหาญเทาว์ ประวัติหลวงปู่หลอดและประวัติปโมทิตะเจดีย์ เกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นผลงานทางวิชาการ ให้กับผู้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติชุมชนได้นำไปอ้างอิงในการศึกษา เช่นนายวิรัตน์ สุขันธ์ นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาการเมืองการปกครอง นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏเลย นางสาวสุชาดา ศรีชัยลา นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏอุดรธานี และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จากโรงเรียนหนองบัวพิบูลย์ ได้ขอแสดงผลงานจากทีมวิจัยไปใช้อ้างอิงในการเรียนการสอน แม้ภายในชุมชนบ้านขามธาตุศรีมงคล เกิดการ

สืบค้นเครือข่ายฯ เขียนเป็นหนังสือแจ้งชั่วคราวเพื่อให้สืบค้นลำดับเครือข่ายฯ หากดูภายนอกบริเวณสถานที่ที่จะพบว่า ชุมชนชาวมหาสมุทรริมคลอง เป็นชนบทธรรมดาทั่วไป หากแต่บุคคลได้ที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ จึงจะรู้ถึงคุณค่าที่ส่งผลให้จิตใจอยู่อย่างสงบสุขร่มเย็น

การศึกษาวิจัยระยะที่ 2

งานปโมทิตะเจดีย์ที่มิวิจัยได้มีส่วนร่วม

- ร่วมจัดเตรียมสถานที่ทำความสะอาดรอบๆ บริเวณวัด
- ร่วมปฏิบัติธรรม บวชชีพรหมณ์
- จัดหาอาหารจัดทำโรงทาน

งานนมัสการพระธาตุหาญเทว

- เข้าร่วมประชุมเตรียมงาน
- รำบูชาในพิธีวันเปิดงาน
- แสดงกิจกรรมดนตรี - นาฏศิลป์ คั้นแรกของงาน
- รำบูชาต่อหน้าองค์พระธาตุคั่นที่สองของงาน
- จำหน่ายดอกไม้รูปเทียน
- นำสวดบทสรรเสริญ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ในพิธี เวียนเทียน
- ทำความสะอาดสถานที่หลังจากเสร็จงาน

ผลจากการเก็บข้อมูลในกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในงานนมัสการพระธาตุหาญเทว

พบว่า

งานนมัสการพระธาตุหาญเทว มีเด็กและเยาวชนช่วยกิจกรรมในวันงานเพียงร้อยละ 13.73 เด็กเป็นผู้ร่วมเที่ยวงานร้อยละ 86.27

งานปโมทิตะเจดีย์ มีเด็กและเยาวชนช่วยกิจกรรมในวันงาน ร้อยละ 15.66 ร้อยละ 84.44 เป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรม

พบสาเหตุดังนี้ คือ ไม่มีความกล้าและไม่มีความคุ้นเคยกัน

จึงได้มีการจัดประชุมทีมวิจัยและขยายทีมวิจัยเพิ่มมากขึ้น ได้รับความร่วมมือจากหัวหน้าสถานีนามัยโนนคุณที่ปรึกษาโครงการให้เจ้าหน้าที่สถานีนามัยและ อสม.เชี่ยวชาญในห้าหมู่บ้านเป้าหมายงานวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมด้วยพร้อมสมัครตัวแทนจากเยาวชน ประชุมร่วมกับผู้ประสานงานสกว. จังหวัดหนองบัวลำภู

จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนไม่มีความกล้าและไม่มีความคุ้นเคยกัน จึงได้ตกลงจัดค่ายฝึกทักษะการเป็นผู้นำร่วมกับทีมวิจัยห้วยนา นาดิและหนองเล้าข้าว ในวันที่ 28-30 สิงหาคม 2552 ในกิจกรรมช่วงพัฒนาทีมวิจัยได้นำงบประมาณทั้งหมดในรอบที่ 2 ใช้ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนโดยไม่รับค่าตอบแทน

การจัดค่ายฝึกทักษะภาวะความเป็นผู้นำ

มีการคัดเลือกตัวแทนจากห้าหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 15 คน เข้าร่วมกิจกรรมที่ภูแอ่น อำเภอโนนสัง กิจกรรมที่ใช้ ส่งเสริมให้เยาวชนได้กล้าแสดงออก ฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ และผู้ตาม การพูดต่อหน้าสาธารณชน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หลังจบการอบรม ตัวแทนกลุ่มเยาวชนได้ประชุมปรึกษาหารือในการพัฒนาเยาวชน ให้เกิดความคุ้นเคยกันในห้าหมู่บ้าน

ค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุ

จึงเกิดค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุขึ้น วันที่ 18-20 กันยายน 2552

วิธีการจัดค่าย รับสมัครตัวแทนเยาวชนจากห้าหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10 คน ผู้นำหรือผู้ปกครองหมู่บ้านละ 2 คน เข้าร่วมกิจกรรม

วิทยากร กลุ่มเยาวชนที่ผ่านค่ายผู้นำ ร่วมกันดำเนินรายการมีวิทยากรเสริมเพียง 2 คน

เนื้อหา ให้ฝึกพูด แสดงออก เน้นความสามัคคีสนุกสนาน และสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระธาตุห้วยนาหว้า ปโมทิตะเจดีย์ และหลวงปู่หลอดปโมทิตโต ฝึกภาวะความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี กิจกรรมในครั้งนี้จะร่วมกันทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน สร้างความรักความคุ้นเคยให้เกิดขึ้น

หลังจากเสร็จสิ้นการอบรมค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุได้เกิดเป็นกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุขึ้น มีแกนหลักในแต่ละหมู่บ้านได้ร่วมกันประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน ทั้งห้าหมู่บ้าน ร่วมจัดกิจกรรมกีฬาวนออกพรรษา

กีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา (จัดในวันที่ 3-4 ตุลาคม 2552)

กลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุได้ประสานผู้นำชุมชน ขอเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา จัดการแข่งขันกีฬา ณ วัดธาตุห้วยนาหว้า มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบติดต่อประสานงาน และดำเนินกิจกรรม ความสำเร็จ จนผู้ใหญ่บ้านบ้านดอนนาดีที่เป็นแขกมาร่วมกิจกรรม ได้ชื่นชมเป็นอย่างมาก และอยากเข้าร่วมโครงการด้วย เพราะอยากให้เยาวชนบ้านดอนนาดีได้มีโอกาสฝึกทำกิจกรรมเช่นนี้โดยมีผู้ใหญ่เป็นฝ่ายหนุนเสริม

ผลการจัดกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์

กลุ่มเยาวชนได้เกิดความคุ้นเคยกัน มีความสมัครสมานสามัคคีเพิ่มมากขึ้น ได้รวมกลุ่มกันพัฒนาวัดป่าศรีสว่างพัฒนาวัดธาตุดาญเทาว์ และพัฒนาโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา จากความสามัคคีที่เกิดขึ้นประกอบกับเยาวชนมีพื้นฐานในด้านการเล่นดนตรีพื้นบ้าน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู มอบเครื่องดนตรีอีสานให้พร้อมครูผู้ฝึกสอน ในวันที่ 5-6 ตุลาคม 2552 เกิดเป็นคณะโปงลางเยาวชนคนศรีขามธาตุขึ้น

เมื่อได้มีโอกาสฝึกซ้อมการเล่นดนตรีพื้นเมือง มีความสามารถพอที่จะแสดงได้กลุ่มเยาวชนจึงได้มีการประหลุมหาหรือ เพื่อหาเวทีในการแสดงออกจึงได้ตกลงร่วมกันจัดงานวันลอยกระทงขึ้น

งานวันลอยกระทง (วันที่ 2 พฤศจิกายน 2552)

กลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุได้ประหลุมร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมวันลอยกระทงขึ้นเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และแสดงความกตัญญูต่อน้ำ มีการประกวดนางนพมาศและนพมาศจำแลง โดยเปิดโอกาสให้แต่ละชุมชนส่งตัวแทนเข้าประกวดทั้ง 2 ประเภท โดยไม่รับสมัครบุคคลนอกหมู่บ้าน และให้แต่ละหมู่บ้านส่งการแสดงของเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมบนเวที ร่วมกับดนตรีพื้นเมือง ในเวทีครั้งนี้ได้มีการนำเสนอกระบวนการ โดยผ่าน Slide Show ในจอ Projector เริ่มจากการประหลุมทีมวิจัยจนเสร็จสิ้น โครงการ

เวทีคืนข้อมูล

จากการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับชุมชนมีผลงานเป็นที่พอใจ ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นจึงได้รับความไว้วางใจให้เป็นกรรมการร่วมจัดงาน กีฬาผู้สูงอายุ ร่วมกับสถานีอนามัยโนนคูณในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2552 และได้คืนข้อมูลที่ได้ให้ชุมชนได้รับทราบและให้ข้อเสนอแนะกิจกรรม

กีฬาผู้สูงอายุ (วันที่ 8 พฤศจิกายน 2552)

กีฬาผู้สูงอายุจัดให้กับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้มีโอกาสมาพบปะสนุกสนาน เล่นกีฬาร่วมกัน โดยสถานีอนามัยโนนคูณ ในปีนี้บ้านขามและบ้านศรีมงคลเป็นเจ้าภาพ ใช้สถานที่สนามโรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุเป็นคณะกรรมการร่วมจัดงาน มีหน้าที่เป็นกรรมการตัดสิน กีฬาประเภทต่างๆ ด้อนรับแขก เสริฟน้ำ

และเข้าร่วมเดินถือธงในพิธีเปิดการแข่งขัน เป็นการลดช่องว่างระหว่างวัย ให้เยาวชนได้มีโอกาสทำกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ

งานปโมทิตะเจดีย์ (วันที่ 9-10 ธันวาคม 2552)

ในปีนี้การจัดงานปโมทิตะเจดีย์ ไม่มีการประชุมใดๆ เหมือนทุกปี ทางวัดมีหนังสือเชิญไปยังบ้านต่างๆ ให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศเชิญชวนผู้สนใจร่วมจัดทำโรงงานและเข้าร่วมปฏิบัติธรรมและทำบุญตักบาตร หัวหน้ากลุ่มเยาวชนบ้านขามและบ้านศรีมงคลได้ออกแนวคิด ชักชวนเพื่อนๆ ต่างหมู่บ้านที่เรียนด้วยกัน มาร่วมจัดทำโรงงานให้กับทางวัด เพราะในปีนี้ทางงบประมาณของทิมวิชัยไม่มีให้ และยังได้รับการสนับสนุนจากคณะครู-นักเรียน โรงเรียนบ้านขามพิทยาคม สนับสนุนแนวคิดนั้นด้วย และยังมีการเข้ากลุ่มทำข้าวหลามและเข้าช่วยงานจนเสร็จสิ้นกิจกรรม

ไทบ้านกับงานวิชัย (วันที่ 11 มกราคม 2553)

เป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชัยในระดับจังหวัดหนองบัวลำภู ณ ห้องประชุมอนาโลโย ศาลากลางจังหวัดหนองบัวลำภู งานครั้งนี้ทิมวิชัยบ้านขามได้ร่วมแสดงนิทรรศการ พร้อมบริการโรงงานข้าวจี ขนมันจีน ส้มตำ และของหวานลอดช่อง และยังได้นำเสนอเสวนาบนเวที คือตัวแทนเยาวชนชาย นายอริชัย สีหาเสนิต กลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ ยังได้แสดงโปงลางสลับสับช่วงเสวนาตลอดวัน ได้รับคำชมจากผู้เข้าร่วมงานเป็นอย่างดี

จากการสืบค้นข้อมูลประวัติชุมชนจากผู้สูงอายุของทิมวิชัย เกิดแรงบันดาลใจในการทำหนังสือ เจ็ดชั่วโคตรของตาวิจิตร ศรีเคน ข้าราชการบำนาญ(ครู) ซึ่งเป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ได้ทำผังเครือญาติตระกูลใหญ่ๆ ที่อยู่ในบ้านขาม บ้านธาตุ บ้านศรีมงคล เกิดหนังสือเครือญาติที่ทรงคุณค่าขึ้นในชุมชนอีกหนึ่งเล่มที่ทำให้เกิดความรักความผูกพันกันมากขึ้นในชุมชน

กลุ่มรักษ์ประชาธิปไตยจังหวัดหนองบัวลำภู ได้เห็นศักยภาพของกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ ได้สนับสนุนงบประมาณ 9,000 บาท ในการขยายเครือข่ายเยาวชนในระดับตำบล เพื่อให้เกิดกลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็งในระดับตำบล โดยจัดประชุมในวันที่ 26 มกราคม 2553 เวลา 08.00 - 16.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขามในครั้งนี้ตัวแทนเยาวชนคนศรีขามธาตุได้รับคัดเลือกเป็นประธานกลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขาม คือ นายอริชัย สีหาเสนิต ในการนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม ได้ให้ความสำคัญในประเด็นเด็กและเยาวชนมีแนวทางที่จะส่งเสริมให้เกิดสภาเด็กในระดับตำบลอย่างเป็นรูปธรรมในลำดับต่อไป

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการในการค้นหาประวัติความเป็นมาของพระธาตุหาญเทวี่ ปโมทิตะเจดีย์สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด ปโมทิตอ ศึกษารูปแบบและกระบวนการ คุณค่าและความหมายของการจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่ และปโมทิตะเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ พระธาตุหาญเทวี่ และปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด พื้นที่ที่ทำวิจัยประชาชนมีความสัมพันธ์กันดี ในลักษณะเครือญาติมีบรรพบุรุษที่มีความเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นแบบอย่างอันดีให้กับอนุชนรุ่นหลัง ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามเกิดขึ้นในหมู่บ้าน

พระธาตุหาญเทวี่ ตั้งอยู่ที่วัดธาตุหาญเทวี่ หมู่ที่ 2 บ้านธาตุหาญเทวี่ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู สร้างขึ้นในปีใดไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน มีเพียงคำบอกเล่าจากปากต่อปาก เมื่อแรกทีชาวบ้านพบมีลักษณะเป็นรูปทรงขั้นคว่ำ บริเวณรอบ ๆ เป็นป่ารกมีต้นหนัขึ้นปกคลุม มีการขุดเจาะลงไปใต้ฐานองค์พระธาตุจนเป็นหลุมลึก ต่อมาได้สร้างองค์พระพุทธรูปขึ้นไว้รอบ ๆ ทั้ง 4 ทิศ องค์พระธาตุ และมีการปรับปรุงรูปทรงองค์พระธาตุใหม่ให้เป็นรูป 6 เหลี่ยม ในปัจจุบัน

จากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของชุมชน ชาวบ้านจึงช่วยกันปฏิบัติธรรม และกราบไหว้บูชา มีความสงบสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นกับชุมชนสู่การจัดงานนมัสการพระธาตุหาญเทวี่ขึ้นในวันเพ็ญขึ้น 14-15 ค่ำ เดือนสามของทุกปี โดยจัดรวมกับงานบุญมหาชาติด้วยเป็นงานประเพณีที่รวมใจของชุมชนชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจจัดงานบุญอย่างต่อเนื่อง จากรุ่นสู่รุ่นจวบจนปัจจุบัน จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้ามีการคมนาคมที่สะดวกมีสื่อเทคโนโลยีเข้ามาในชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมเด็กเยาวชนเคยมีบทบาทในการช่วยเหลืองานบุญตลอดจน้อยลงในทุกวันด้วย

ปโมทิตะเจดีย์ ตั้งอยู่ที่วัดป่าศรีสว่างบ้านขาม หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สร้างขึ้นแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยศิษย์ ลูกหลานและผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในหลวงปู่หลอด ปโมทิตอ จัดสร้างขึ้นโดยอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศเนปาลมาประดิษฐานไว้ในชุมชนบ้านขามและชุมชนใกล้เคียงได้ร่วมกันจัดงานเพื่อความเป็นพุทธบูชาและเพื่อแสดงมุทิตาสักการะโดยกำหนด วันที่ 9 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันรวมเพราะเป็นวันคล้ายวันเกิดของหลวงปู่หลอด ปโมทิตอ

หลวงปู่หลอด ปโมทิต (นามเดิม หลอด ขุรินน) เกิดวันที่ 9 ธันวาคม 2459 ปีฉะ ชื่อ นายบัว
 ลา ขุรินน มารดาชื่อ นางแห่ ขุรินน เกิดที่บ้านขาม ตำบลหัวนา อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี
 ได้เริ่มเข้าสู่ร่ม กาสาวพัสก์ บรรพชาเป็นสามเณร อายุ 18 ปี ณ วัดศรีบุญเรือง อุปสมบทครั้งแรก สังกัด
 มหานิกาย ณ วัดธาตุหาญเทวี่ แปรณัตติเป็นธรรมยุต ที่วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี หลวงปู่หลอดปโมทิต
 โต เป็นพระอริยะเจ้าที่ได้รับความเคารพเลื่อมใส ศรัทธาจากศิษยานุศิษย์ เป็นอย่างมากได้ทำ
 คุณประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม อย่างอนเอนอนันต์เป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้านและหมู่บ้าน
 ใกล้เคียง เป็นที่มาของคำขวัญประจำตำบลบ้านขาม “พระธาตุหาญเทวี่คู่บ้าน สายธารลำพะเนียง
 เสียงธรรมหลวงปู่หลอด สืบทอดราวคองกำ หลายหลากผ้าพื้นเมือง” ส่งผลให้การจัดงานปโมทิตะ
 เจดีย์ ประเพณีอันดีงามที่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการไม่มีการเรียไรจากชุมชน เกิดความร่วมมือร่วมใจ
 จากผู้มีจิตศรัทธาซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เด็กเยาวชนเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรม
 ไม่ได้บำเพ็ญประโยชน์ช่วยในงานจึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กเยาวชน
 อายุระหว่าง 12-20 ปี

จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กเยาวชนในห้าชุมชนเป้าหมายผ่าน
 กระบวนการเรียนรู้พระธาตุหาญเทวี่และปโมทิตะเจดีย์ที่สัมพันธ์กับหลวงปู่หลอด

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่าเด็กเยาวชนไม่มีความกล้าที่จะทำกิจกรรมร่วมกับทางวัดเนื่องจาก
 ไม่มีความคุ้นเคยกันและไม่มีผู้นำเพราะปัจจุบันเด็กเยาวชนในชุมชนเข้าเรียนในหลายๆ โรงเรียนใน
 ตัวจังหวัดไม่ได้เรียนโรงเรียนเดียวกันเหมือนในอดีตจึงขาดการรวมกลุ่มกันทำความดี ที่มิวิจัยได้
 ดำเนินการแก้ปัญหา โดยการจัดค่ายฝึกทักษะผู้นำ ค่ายเยาวชนศรีขามธาตุกัฬาสัมพันธ์ จากโครงการ
 ดังกล่าวทำให้เด็กได้มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นการทำความสะอาดวัดและโรงเรียน ชุมชนมีการ
 ตื่นตัวให้ความสำคัญกับเด็กเยาวชนมากขึ้น เปิดโอกาสให้ได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ
 ได้รับการติดต่อจากสถานที่อนามัยโนนคุณและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม สู่กลุ่มTo Be
 Number One ของตำบล เกิดขึ้นกระบวนการทำงานรูปแบบใหม่ที่ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กันระหว่าง
 ชุมชน-โรงเรียน-วัดมีกลุ่มเยาวชนเข้ามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ทำให้การทำงานพัฒนาชุมชนมี
 ประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

จากความเลื่อมใสในองค์พระธาตุหาญเทวี่เป็นเบื้องต้นเชื่อมกับหลวงปู่หลอดที่ชาวบ้านให้
 ความเคารพและศรัทธานำพาให้เกิดปโมทิตะเจดีย์ หากแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้ประวัติความเป็นมา
 และไม่ได้สนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ แม้กระทั่งผู้นำชุมชนก็ไม่สามารถเล่าประวัติของสถานที่สำคัญทั้ง
 สองแห่งได้มีเพียงผู้สูงอายุเป็นส่วนน้อยที่ยังมีความรู้ในความทรงจำที่ยาวนาน ขาดการถ่ายทอดที่
 ยาวนานโดยเฉพาะประวัติพระธาตุหาญเทวี่มีเพียงกระดาดอัดสำเนาเพียงแผ่นเดียว นอกนั้นเป็นคำ

บอกเล่าสืบต่อ การศึกษาพัฒนามากยิ่งขึ้นสื่อเทคโนโลยีมีบทบาทต่อชีวิตประจำวัน เด็กและเยาวชนยังห่างไกลกับการช่วยเหลืองานจนแทบไม่รู้คุณค่าและความหมายรู้เพียงได้ร่วมสนุกสนาน มีเพื่อนมาเที่ยวที่บ้านในงานบุญเป็นส่วนใหญ่ จากโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนมีการตื่นตัวหันมาสนใจให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมค่ายทักษะความเป็นผู้นำ และค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุจากการจัดกิจกรรมมาทั้งสองกิจกรรม เกิดเป็นกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุขึ้น ร่วมกันทำประโยชน์ให้กับชุมชน คือ ทำความสะอาดบริเวณวัดป่าศรีสว่าง วัดศรีบุญเรือง วัดธาตุหาญเทวี่ ร่วมจัดกีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา จากพื้นฐานชุมชนที่อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และมีพื้นฐานในด้านดนตรีพื้นบ้านส่งผลให้เยาวชนมีพื้นฐานในการแสดงและมีทักษะในการเล่นดนตรีจึงเกิดการรวมกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ให้เครื่องดนตรี เกิดเป็นวงโปงลางเยาวชนคนศรีขามธาตุสู่กิจกรรมประเพณีวันลอยกระทง

การจัดงานวันลอยกระทงในครั้งนี้มีข้อแตกต่างจากทุกครั้งที่ชุมชนเคยจัดมา โดยปกติที่ผ่านมาผู้นำชุมชน คณะครู จะเป็นต้นคิดและดำเนินการทั้งหมด การแสดงของเด็กเยาวชนก็จะเป็นครูกัดเลือกเห็นว่าเป็นผู้มีความสามารถสูงได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป

หากแต่การจัดกิจกรรมในปีนี้ เด็กและเยาวชนเป็นต้นคิดกิจกรรม โดยหาอาสาสมัครในแต่ละหมู่บ้านภายใน 5 หมู่บ้าน แสดงกิจกรรมบนเวที การแสดงโปงลาง การประกวดนางนพมาศ และนพมาศจำลอง ดังนั้น กิจกรรมในครั้งนี้จะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนบางคนที่ไม่มีโอกาสแสดงบนเวทีที่ผู้ใหญ่จัดขึ้น เนื่องจากมีศักยภาพในการแสดงน้อย แต่มีความอยากที่จะแสดงความสามารถได้มีโอกาสขึ้นแสดงบนเวที เช่น นายเดี๋ยว ชัยบุรี มือกลอง เดี๋ยวเป็นเยาวชนรุ่นใหญ่ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย แต่มีความสามารถเรื่องตีกลองเป็นพิเศษ เดี๋ยวก็ได้รับความไว้วางใจจากทีมโชว์ฝีมืออย่างมีความสุข หรือพี่เลี้ยง ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ แต่พี่เลี้ยงมีความสามารถในการฟ้อนรำ พี่เลี้ยงได้รำร่ายบนเวทีอย่างมีความสุขและสวยงาม เป็นเวทีแห่งการให้โอกาสอย่างแท้จริง นายวรเชษฐ ทำวพา นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู ปกติจะเป็นคนเรียบร้อยเงียบ ๆ เลิกเรียนจะช่วยพ่อแม่ทำนา มีเวลาว่างก็จะเป็นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ที่อุ๊ยไกรบ้าน ซึ่งอาสาเป็นนักร้องเดี่ยวได้รับรางวัลจากผู้ชมอย่างล้นหลามเพราะใคร ๆ ต่างไม่คาดคิดว่าจะทำได้

กิจกรรมกีฬาผู้สูงอายุ

จากการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงศักยภาพโดยมีผู้ใหญ่คอยเป็นพี่เลี้ยง ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวมา เกิดภาพที่ประทับใจให้หลาย ๆ คนในชุมชนได้ตะลึงในความสามารถของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก และอยากให้กิจกรรมดี ๆ เช่นนี้เกิดขึ้นในชุมชนตลอดไป

กลุ่มรักษ์ประชาธิปไตยจังหวัดหนองบัวลำภูได้เห็นศักยภาพของกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ ประสานขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน โดยขยายจาก 5 หมู่บ้านเป็น 14 หมู่บ้าน สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการเกิดเป็นกลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขามขึ้น เพื่อพัฒนาให้เป็นสภาเยาวชนตำบลบ้านขาม ประธานกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนจากกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ คือ นายอริชัย สีหาเสนิต

ข้อเสนอแนะ

1.งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแม้เป็นงานที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่สืบค้นข้อมูลในชุมชน ร่วมคิด ทำ และรับผลประโยชน์ร่วมกัน ต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานอย่างต่อเนื่อง จนทีมวิจัยบางคนเกิดความท้อ ไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมกรณีตัวอย่าง

นายภูษิต ดาราขทัพ หนึ่งในทีมวิจัยที่มีอาชีพเป็นช่างซ่อมรถจักรยานและทำนาได้เข้าร่วมโครงการเพราะชอบที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน หากแต่การทำงานที่ล่าช้าและมีการประชุมบ่อยจึงทำให้ถอดใจไม่เข้าร่วมประชุมและไม่ร่วมทำกิจกรรมในช่วงพัฒนาโครงการ เมื่องานวันลอยกระทง นายภูษิต ตะลึงกับความสามารถของเด็กและเยาวชน บอกว่าไม่เคยคิดว่าทีมวิจัยจะทำได้ขนาดนี้ เสียหายโอกาสที่ตนเองไม่ได้เข้าร่วมจนเสร็จสิ้นโครงการ หากมีโครงการที่จะพัฒนาเด็กต่อขอให้โอกาสอีกสักครั้งด้วยจะช่วยอย่างเต็มที่

2. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย หากมีงานครั้งต่อไปในการสัมภาษณ์ในแต่ละหัวเรื่อง จะต้องเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เข้ากับเรื่องนั้นๆ เช่น การค้นหาประวัติความเป็น เลือกว่าผู้สูงอายุหากสัมภาษณ์เด็กก็จะไม่ได้ข้อมูลอะไรเลย และยังทำให้เสียเวลา

3. การจัดกิจกรรมใดหากปล่อยให้เฉพาะเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบงานจะสำเร็จลงได้ยากหากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่เป็นแรงเสริมคอยกระตุ้นและให้กำลังใจ

4.ทุกกิจกรรมที่ทีมวิจัยได้ศึกษาและพัฒนา ประสบความสำเร็จเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาบ้านขาม เจ้าอาวาสวัดธาตุหาญเทวีและวัดป่าศรีสว่าง สถานีอนามัยโนนคูณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม

เอกสารอ้างอิง

คณะศึกษานุศิษย์ ปโมทิตเถรบูชา. กรุงเทพฯ : ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์, 2546.

วิไลภา จุติกุล. ประวัติการสร้างเจดีย์ “ปโมทิตะเจดีย์” กรุงเทพฯ : ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์, 2546.

พระครูปราโมทย์ธรรมธาดา. ชีวิตประวัติหลวงปู่หลอด ปโมทิต. กรุงเทพฯ : ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์, 2542.

เอกสารอัดสำเนา พระครูวิสิษฐ์เจติยาพิทักษ์ บันทึกความจำจากเรื่องเล่า, 2523.

บันทึกความทรงจำ ครูเครื่อง คนยัง, 2523.

ภาคผนวก

แบบสอบถามการเข้าร่วมงาน นมัสการพระธาตุหาญเทาว์
วันที่ 8-9 กุมภาพันธ์ 2552 ณ วัดธาตุหาญเทาว์

สถานภาพผู้ให้ข้อมูล

☐ ชาย ☐ หญิง อายุ.....

การศึกษา.....

บ้าน..... หมู่ที่

☐ เข้าร่วม กิจกรรมที่เข้าร่วม.....

☐ ไม่เข้าร่วม สาเหตุที่ไม่เข้าร่วม.....

การเข้าร่วมงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ มุทิตาสักการะวันคล้ายวันเกิด หลวงปู่หลอด
 ปโมทิตโต ณ ปโมทิตะเจดีย์ วัดป่าศรีสว่าง วันที่ 9-10 ธันวาคม 2551

☐ เข้าร่วม กิจกรรมที่เข้าร่วม.....

☐ ไม่เข้าร่วม สาเหตุที่ไม่เข้าร่วม.....

ตารางอบรมค่ายเยาวชนคนศรีงามธาตุ

วันที่ 18-20 กันยายน พ.ศ. 2552

วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2552

- 17.00 น. เดินทางถึงที่พักสุกนิมิตบ้านหนองหว้า
- 17.00-18.00 น. เข้าที่พัก
- 18.00-19.00 น. รับประทานอาหาร
- 19.00-21.00 น. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- 21.00 น. เข้านอน

วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2552

- 04.00-05.00 น. ตื่นนอนทำภารกิจส่วนตัว
- 05.00-06.00 น. ออกกำลังกาย
- 06.00-07.00 น. อาบน้ำ
- 07.00-08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00-10.00 น. ภาวะการเป็นผู้นำ ผู้ตาม
- 10.00-10.20 น. รับประทานอาหารว่าง
- 10.20-12.00 น. ประวัติองค์พระธาตุหาญเทวี
 - ปโมทิตเจดีย์
 - หลวงปู่หลอด
- 12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-15.00 น. เข้าฐาน
 - กุ๊ระเบิด
 - ประครองดวงใจ
 - รถไฟชนเสา
 - ลำเลียงน้ำ
- 15.00-15.20 น. รับประทานอาหารว่าง
- 15.20-16.00 น. สรุปกิจกรรมฐาน
- 16.00-17.00 น. ทำภารกิจส่วนตัว
- 17.00-18.00 น. รับประทานอาหารเย็น
- 18.00-19.00 น. กลุ่มสัมพันธ์
- 19.00-21.00 น. การเป็นนักพูดที่ดี
- 21.00 น. เข้านอน

วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2552

- 04.00-05.00 น. ตื่นนอนทำภารกิจส่วนตัว
- 05.00-06.00 น. ออกกำลังกาย
- 06.00-07.00 น. อาบน้ำ
- 07.00-08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00-10.00 น. การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนคนศรีขามธาตุ
- 10.00-10.20 น. รับประทานอาหารว่าง
- 10.20-12.00 น. การเขียนโครงการ
- 12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-15.00 น. เยาวชนกับการพัฒนาตนเอง
- 15.00-15.20 น. รับประทานอาหารว่าง
- 15.20-16.00 น. พิธีปิด

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

โครงการวิจัย การศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ พระธาตุหาญเทาว์และปโมทิตะเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของชุมชนคนศรีขามธาตุ ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 8 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระธาตุหาญเทาว์ความสำคัญและคุณค่าของงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ที่มีต่อวิถีชีวิต

ในชุมชน

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามีส่วนร่วมในงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์ด้วยหรือไม่

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาประวัติพระธาตุหาญเทาว์ ต่อทีมวิจัย

ตอนที่ 5 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติหลวงพ่อหลอด ปโมทิต และความผูกพันระหว่างหลวงพ่อหลอดต่อเยาวชนในชุมชน

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 7 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของปโมทิตะเจดีย์ความสำคัญและคุณค่าของปโมทิตะเจดีย์ที่มีต่อชุมชน

ตอนที่ 8 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุอย่างไรบ้าง

รายนามเจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง

1. หลวงพ่อเหล็ก
2. พระอุปัชฌาย์ พรหมมา
3. พระอาจารย์สุณา ชาวกาฬสินธุ์
4. พระอาจารย์กลิ่น วาริชาโก
5. พระอาจารย์คุณ ดิสสวะโร
6. พระอาจารย์ถ้วน ชินปุตโต
7. พระอาจารย์บุญ ประปุ่นโน
8. พระอาจารย์พรหมมา ทุมตโต
9. หลวงพ่อมอ
10. พระอาจารย์บัวสา ศิลาโน
11. พระอธิการทองใส สุภโร
12. พระมหาบุญศรี ปุณณสิริ
13. พระอาจารย์บุญมี คุณเสโก
14. พระอาจารย์ไสว ชยปาโล
15. หลวงปู่สิน รัตนปัญโญ
16. พระอาจารย์ สุกฤษณ์ พันธุ์คำ
17. พระอาจารย์คำ
18. พระอาจารย์อุ่นเรือน
19. หลวงปู่ริน
20. พระอาจารย์ไสว ชยปาโล
21. หลวงปู่ชาลี
22. พระอาจารย์ สุกฤษณ์ พันธุ์คำ

รายนามเจ้าอาวาสวัดธาตุหาญเทวี่

1. พระมหาสุตัน
2. พระอธิการทองใส
3. พระมหาเดือน
4. พระอธิการคำเครื่อง
5. พระอธิการคำผง
6. พระอธิการทองดี
7. พระอธิการพีระเดช
8. พระครูวิสัยฐ์ เจติยาพิทักษ์

รายนามเจ้าบ้านประจำวัดธาตุหาญเทวี่ จากอดีตถึงปัจจุบัน

1. พ่อเสาร์ ยะหัวคง
2. พ่อลีโหม่ง พันธุ์คำ
3. พ่อจุม โหโง่น
4. พ่อป้อม ชาวไทย
5. พ่อหนู แดงน้อย
6. แม่เบ้ง ศรีเคน
7. พ่อแสง ทวีสวย
8. พ่อปรีชา กัปโก

รายนามเจ้าอาวาสวัดศรีสว่าง

1. หลวงพ่อ สุวรรณโณ
2. พระบุตรดี ปัญญาโว
3. พระชิน จิตตสาโร
4. พระประกอบ ประภาโส
5. พระหนูฤทธิ์ ธิติโก
6. พระครูปราโมช ธรรมธาดา
7. พระอธิการหนูเพียร วิริโย
8. เจ้าอธิการประมวล ปัญญาโม
9. พระมหาสงกรานต์ เมธิโก
10. พระอาจารย์วัฒน์ ชัมจิตโต
11. พระอาจารย์วัฒน์ อัครัมโม

รายนามกำนันผู้ใหญ่บ้านบ้านขาม

1. ชุนประนอม
2. หลวงศรีสุนทร
3. หลวงราช
4. นายพรมมา หรือกำนันน้อย
5. หลวงกำนัน
6. นายลี กัปโก
7. นายคำ พันคำ
8. นายบุญมี พลนุรักษ์
9. นายไต้ สามะ
10. นายสังข์ กัปโก
11. นายสาย มีปากดี
12. นายหนูคล้าย ทาหนองคำ
13. นายบรม ท้าวพา
14. นายบรรยาย น่ำบัณฑิต
15. นายบรม ท้าวพา

รายนามผู้ใหญ่บ้านบ้านธาตุหาญเทวี่

1. นายพิมพ์ คำศรี
2. นายบัวลา ราศรีพันธ์
3. นายสมภาร ศรีดำรงค์
4. นายสาน วิชาสวัสดิ์
5. นายคำเครื่อง พันธุ์คำ
6. นายสอน แสนสิงห์
7. นายเสด็จ ยะหัวคง
8. นายบรรจง กัปโก
9. นายบานเย็น จันทรดำ

รายนามผู้ใหญ่บ้านบ้านศรีมงคล

1. นายหนูคล้าย ทาหนองคำ
2. นายวีระ พลนุรักษ์
3. นายถีน แสนสิงห์
4. นายคำบุ พากักดี
5. นายนิวัฒน์ ชาภูวงศ์

รายนามครูใหญ่ - ผู้อำนวยการ โรงเรียนชุมชนบ้านขามธาตุวิทยา

1. นายยอน บุญนาค
2. นายเสถียร โกมุทพงษ์
3. นายสงัด นมहिมา
4. นายมาวิน ธิโสภา
5. นายบุ่น บุตรดา
6. นายบุญ คำทุม
7. นายประยุทธ์ ตั้งสุวรรณ
8. นายจันทร์ ไชยรา
9. นายประยุทธ์ ตั้งสุวรรณ
10. นายคำพันธ์ ป้องปาน
11. นายวิชัย กัปโก
12. นายประพันธ์ คำโนนคอม
13. นายประวัตี พลบูรณ์
14. พ.อ.อ.วิจิตร กุลริวงษ์
15. นายทวี งามชัยภูมิ

รายนามผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขามพิทยาคม

1. นายประสิทธิ์ ศรีเชียงสา
2. นายประยม วงศ์นาม
3. นายคำพันธ์ พระเอก
4. นายจิรวัฒน์ จิระวัฒนพิสัย

ประชุมระดมความคิด

สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

ออกเก็บข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล

เวทีคืนข้อมูลชุมชน

รับทุนการศึกษาจากงานปโมทิศเจดีย์

ถวายกัณฑ์หลอนงานนมัสการพระธาตุหาญเทาว์

ค่ายเยาวชนคนศรีขามธาตุ

กีฬาสัมพันธ์วันออกพรรษา

คณะโปงลางกับงานประเพณีลอยกระทง

นิทรรศการทีมวิจัยบ้านขาม “ไทบ้านกับงานวิจัย”

กลุ่มเยาวชนตำบลบ้านขาม